

СЛОВО

Без мови немає нації!

Протівми

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ТИЖНЕВИК

51 (636), 22–28 грудня 2011

ОЙ ХТО, ХТО МИКОЛАЯ ЛЮБИТЬ, ОЙ ХТО, ХТО МИКОЛАЮ СЛУЖИТЬ

Фото Олеса Дмитренка

Виступає фольклорно-обрядовий гурт "Дай Боже"

Навряд чи можна назвати теперішній час добре облаштованим для свят: надто багато подій, ситуацій, тенденцій в Україні, про які Ви, дорогі читачі, добре поінформовані, роблять сьогоднішні дні напруженими і тривожними. Але людина не може жити без світла в душі і радості в серці. Національний календар дарує нам можливість побути собою у колі родини, перейнятися щасливими настроями від автентичної пісні і народного звичаю.

Відомий український поет і директор чудового книжкового видавництва "А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА" Іван Малкович свідчить, що навіть різочки у Святого Миколая позолочені... Коли вдарили ранкові церковні дзвони над Києвом нинішнього 19 грудня, я подумки подякувала Миколаєві, що він не обминає мого дому, і не тому, що в нього до мене особливе ставлення. Просто нема в Україні жодного порога, через який би не переступив цей урочий посланець Бога, посилавши нам знак, що прекрасні зимові свята розпочинаються, де всі ми — жадані й бажані гості. Єднаються небо і земля, дзвонять дзвіночки, дитячі голоси виспівують миколаївські вірші і ти мимохідь із ними повторюєш: "Святий отче Миколай, мою хату не минай, подаруй здоров'я всій родині й щастя-долю Україні", відчуваючи, як особливий передріздвяний настрій входить у твоє серце і душа вщерть повна тією особливою радістю буття, яка не марніє, не старіється з літами, а дозріває як сонячний плід любові...

Уже багато років день Святого Миколая і всі наступні різдвяні дні для мене проходять у супроводі пісень, колядок, щедрівок, забав і ворожінь дитячого фольклорного гурту "Дай Боже": неймо-

вірно потужна і чиста енергетика дайбожичів, їхні вишукані костюми (діти вбрані у вишиванки своїх прадідів), добірний репертуар, чудові голоси і — чи не найголовніше — істинність виконання. Щоразу неповторне дійство, яке, здається, і самими дітьми розігрується вперше. Гра — не як відтворення, а як сотворіння, першодія — живуть у цьому дитячому колективі, в цій великій багатодітній родині, бо, спостерігаючи за дітьми (від трьох до вісімнадцяти), ви відчуватимете, що дайбожичі — єдинокровні брати і сестри. Є й справді серед них такі, але більшість з учнів київських шкіл познайомилися і зріклилися саме в цьому фольк-гурті. А ось тут — про головне. Гурт "Дай Боже" — від заснування до сьогодні це проект відомої мистецької родини Ольги й Тараса Мельників. Цей дитячий колектив чи не ровесник фестивалю "Червона рута", ідея якого також народилася в сімействі Мельників, а що з того вийшло, ви самі знаєте: цьогорічний фестиваль був дванадцятим і має добрий резонанс не лише в Україні, а й за кордоном.

Дайбожичі також мандрували світами, мають міжнародні дипломи та інші відзнаки, але, як мені здається, найприродніший вигляд мають на українській сцені: їхні ро-

весники, люди молоді і старші раптом починають вібрувати і втрапляють у унісон їхньому настрою, голосам і, найголовніше, — суті того, що відбувається на сцені. Це якась генетична суголосність, що будить у людині радість і відчуття глибини, непереводності рідного світу.

"...Ой хто, хто Миколая любить,
Ой хто, хто Миколаю служить..." — коли я чую цю пісню, то одразу бачу прекрасні обличчя Ольги й Тараса Мельників, їхній дітей Ярослави і Соломії, їхніх вихованців-артистів, які ніколи не бувають колишніми дайбожичами. Тому що справжність тримає людей разом, як любов, віра, культура. Тому що автентика — це високе мистецтво.

Трагічний випадок вирвав Ярославу Мельник із життя, з молодості, з пісні, але щоразу, коли на сцену виходить гурт "Дай Боже", вона оживає в уяві всіх, хто її знав і любив, і наші серця схиляються перед Вами, пані Олю, і перед Вами, пане Тарасе, — свою неодквітлу любов Ви змінили втілити в пісні дайбожичів, у дітях, які ніколи не бувають для Вас чужими...

Служити Миколаю — це служити людям, бажати їм щастя, добра, радувати їх маленькими й великими радощами, іноді переступаючи через власні негаразди, турботи, біль. Можливо, саме тому вони такі казково-довгі, оті три празники, що йдуть в гості до кожного з нас, — щоби ми відчули себе дітьми. Родиною. Людями, які живуть на землі, пам'ятаючи про небо. Дай Боже!

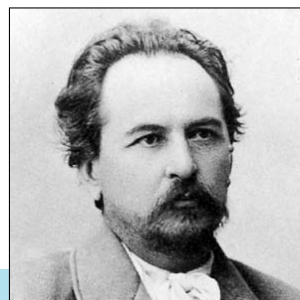
Любов ГОЛОТА

ГІСТЬ РЕДАКЦІЇ
ТАРАС ЧОРНОВІЛ

2-3

ГЛИБОКА БОРОЗНА
ЄВГЕНА ЧИКАЛЕНКА

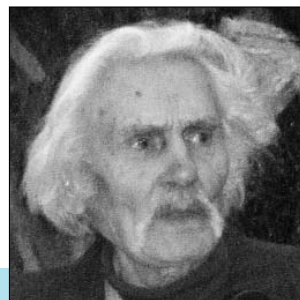
4

ПОЕТИЧНА
АНТОЛОГІЯ "СТРІЛА"

8-9

МАЙСТЕР
ВАСИЛЬ ЗАБАШТА

11

ВІРШІ І ПІСНІ
ЗОЇ КУЧЕРЯВОЇ

14

Микола ЦИМБАЛЮК

ДО ГЛИБИНИ КИШЕНІ

Переважна більшість нинішніх пересічних українців пов'язує його ім'я (якщо взагалі що-небудь чула) з щедрою благодійністю. Певною мірою цьому сприяє щорічна премія ім. Євгена Чикаленка за благодійну діяльність, заснована Лігою українських меценатів. І на те справді є вагомі підстави.

Відомий вислів Євгена Харлампійовича про те, що “багато є таких, хто любить Україну до глибини душі, і зовсім небагато тих, що любить до глибини власної кишені” зродився з життєвого досвіду людини, яка всім своїм життям і діяльністю це довела. Щедрість його кишені позначилася на багатьох соціально-політичних і культурно-мистецьких починаннях українців.

Варто згадати, що початок діяльності Чикаленка як громадського діяча припадає на кінець XIX ст., коли Росія в особі царсько-бюрократичної влади додушувала все, що хоча б чим-небудь нагадувало про гідність і особність українців. Так, після кількох століть розпинання на хресті української культури, Церкви, мови, 1876 р. з'являється ще один витвір азійсько-московського деспотизму — Емський указ. Національне життя, яке вже й до того ледь животіло, було приречене, здавалося б, на остаточну смерть, бо забороняли не лише друковане українське слово, а й театральні вистави і концерти з виконанням на них українських пісень.

На той час припадають перші кроки національного і громадянського змужніння Чикаленка. За участь у революційному русі 1885 р., не давши скінчити Харківський університет, його засудили і вислали під гласний нагляд поліції на батьківщину, в с. Перешори Ананьївського повіту Херсонської губернії (тепер — Одещина). Безвиїзно проживаючи там п'ять років, він займається своїм і дядьковим господарством, але не полишає думки про українську справу. Бо розуміє: протистояти нищівній, безпошадній денационалізації українців за умов імперської політики може тільки національна освіта, мистецтво, література, видавнича справа, журналістика.

Отримуючи непоганий прибуток від хазайнування на землі, він береться оплачувати власним коштом белетристику, що друкується в журналі “Киевская старина”. По смерті старшої доньки кошти, що призначалися на її посаг (1000 руб.), він віддає на преміювання найкраще написаного курсу історії України. Коли до нього звернувся зі Львова М. Грушевський із проханням допомоги у будівництві Академічного дому (гуртожитку університету і політехніки), то він виділяє 25 тис. золотих карбованців, обумовивши, що там безкоштовно надаватимуть житло і малозабезпеченим студентам із Наддніпрянської України. Так само щедро, наскільки було можливо, оплачував видання окремих книг, що здійснювало Благодійне товариство видання загальнокорисних та дешевих книг для народу в Петербурзі. Матеріальна допомога М. Коцюбинському, І. Франкові, О. Кобилянській, В. Винниченку, І. Карпенку-Карому... А ще, після п'ятирічної боротьби з царсько-бюрократичною системою Росії, він домагається 1897 р. права на видання “Розмов про сільське хазайство” — власних популярних книжечок на сільськогосподарську тематику рідною мовою. Ознайомлення селянина з передовими методами праці на землі мало прищепити культуру землеробства, допомогти йому вирватись із безпросвітної нужди і злиднів. А “Розмова про мову”, яку теж мало не всю видавав власним коштом, — повернути гордість за рідну мову. Що цікаво: брошури Чикаленка, які видавалися не один рік аж до року 1917-го, за накладом і популярністю були на другому місці після “Кобзаря” Тараса Шевченка. І хоч би яку участь у громадському житті брав, хоч би які кошти з власної кишені давав на українські справи Євген Харлампійович, він завжди нама-

гався залишатись у тіні. І просив: “Мого прізвища не оголошуйте, а кажіть тільки, що “один українець з Росії”.

ВІД “ДУМКИ” ДО “РАДИ”

Служіння українській справі стало його релігією, потреба бути корисним, робити добро — життєвим кредо. Щойно прибувши в рідні Перешори, він починає організовувати початкову школу для селянських дітей: дарує громаді шматок землі, облаштовує на ньому хату, закуповує для дітей книжки. Час від часу навідується до Одеси, де бере участь у роботі тамтешньої Громади.

ГРОМАДЯНИН, ПОЛІТИК, ХЛІБОРОБ, ЖУРНАЛІСТ

Історія не знає умовного способу: якби та якби... Але оцінюючи сьогодення, шукаючи відповіді на проблеми нинішні, важко уникнути історичних порівнянь. До того ж авторів від нечисленних дослідників чи й просто тих, хто знайомий із життям і діяльністю Євгена ЧИКАЛЕНКА, неодноразово доводилося чути: якби 1917 року на чолі Української Держави став цей “природжений громадський діяч, центральна фігура передвоєнного часу, небуденний “муж совіту” і великий громадянин знедоленої нації”, то українцям не довелося б проходити сім кіл більшовицько-советського пекла. І останні понад сімдесят років під Московією не були б “втраченим часом”, бо ми зберегли б свою державу і давно були б членом європейської спільноти.

Але провінційні рамки життя, відірваність від громадсько-політичного й культурного центру змушують його перебиратись у Київ. Спродавши частину землі на батьківщині, він купує маєток у с. Кононівка, недалеко від Яготина, та будинок на виплату в Києві у так званому “українському кварталі” на вул. Маріїнсько-Благовіщенській, 56 (нині Саксаганського). Його нове помешкання стає явочною квартирою, по суті штабом українського руху, де відбувалися з'їзди Товариства українських поступовців, зустрічі письменників тощо.

Незважаючи на послідовну політику Російської імперії щодо нищення всього українського, свідомі інтелігенція не полишала заходів щодо національної преси. Вона, зокрема й Чикаленко, робить безуспішні спроби добитися дозволу на друковані видання. І тільки після революції 1905 р. й оголошення царського Маніфесту 17 жовтня українці отримали таку можливість. Чикаленку, який одразу подав заяву на газету “Громадське слово” та журнал “Нове життя”, київський генерал-губернатор відмовив. Причина: програма передбачуваних видань неприпустимо радикальна (там обстоювалося право на автономію, федерацію тощо), що загрожує цілісності імперії.

Дозвіл отримав, завдяки власним зв'язкам у “верхах”, Володимир Леонтович на газету “Громадська думка”. Морозного ранку 1 січня 1906 року київське міщанство струснула нечувана звістка — українці видали *перше число своєї газети українською мовою* (датоване 31 грудня 1905)! Але небагатьом вона втрапила до рук — майже весь наклад конфіскувала поліція. А перед цим більшість журналістів, серед них і Сергій Єфремов, було заарештовано й кинуто до в'язниці.

То був лише початок тернистого шляху української національно-демократичної преси. Через три тижні, того ж таки року, часопис заборонили. Кияни вже збиралися скористатися запасним дозволом і продовжити видання під іншою назвою, але адміністрація, переглянувши справу, зняла заборону. Щоправда, тішитися з того довелося недовго — у серпні її остаточно закрили.

Найбільшою заслугою і справою всього життя стала для Чикаленка газета “Рада”, перше число якої (як продовження “Громадської думки”) вийшло 15(28) вересня 1906 р. За тих історичних, політичних і соціально-економічних умов на при-

званного мужика”, “хахла”, соромляться говорити рідною мовою, гордують, навіть сміються з неї, вважаючи за мужицьку”. У цих словах — вся гірка правда про ставлення до материнської мови і рівень національної свідомості частини простого народу за тих (чи тільки тих?) часів. Що казати, коли, за свідченням сучасників, на початку XX ст. у Києві тільки чотири інтелігентні родини розмовляли українською: Старицького, Косача, Лисенка і Чикаленка.

Мовна стійкість, якої незмінно дотримувався Євген Харлампійович усе життя, була ефективнішою за будь-які повчання. Селяни, з якими він мав справу — і на Одещині, і на Полтавщині, — надзвичайно його шанували. Коли він перебрався в Кононівку, то тамтешні сільчани намагалися балакати з ним, як вони думали, московською мовою. А коли роззнайомилися й переконалися, що не лише пан, а й уся численна родина, що знає чужомовні мови, і навіть гості розмовляють українською, то й вони заговорили чистою прабатьківською мовою.

1917 р., перебуваючи в Перешорах і не маючи змоги брати участь у державно-політичному житті, він усе одно прагне будь-що допомогти своїй молодій державі. Співзавши зі своїм товаришем Петром Стебницьким, що перебував у Петербурзі, клопочеться про перевидання дещо переробленої “Розмови про мову” і якнайширше її розповсюдження серед народу. Бо розумів, що без збереження мови, як і без заможного селянина, держави не збудувати.

ГЕТЬМАН БЕЗ БУЛАВИ

Коли читаєш його мемуаристику (6 книг), листи (понад 3 тис.) до М. Грушевського, В. Винниченка, С. Єфремова, Б. Грінченка, Д. Дорошенка, Д. Яворницького, О. Олеся і десятків інших адресатів — відомих політиків, діячів культури, не перестаєш дивуватися, наскільки мудрою, далекоглядною, прозрілою була ця людина.

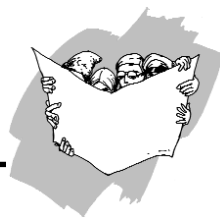
Після Лютневої революції 1917 р. у Києві виникає Центральна Рада як перший український передпарламент. Ініціатором створення і членами його виступили радянники (співробітники газети), до яких потім долучилися представники інших партій. Було обрано до нього й Чикаленка. За якийсь час він відходить від активної політичної роботи. Тому є кілька причин. По-перше, стан здоров'я. По-друге, велике господарство за відсутності надійного помічника потребувало його присутності. По-третє, він не вважав себе готовим до публічної політики: “я муж совіта”, — любив повторювати він. По-четверте, і це — найголовніше: політиканство, людська не порядність, постійні чвари, які мало не з самого початку наводнили коридори влади, викликали у нього відразу.

Із глибини він бачив і розумів те, чого не хотіли чи не могли бачити київські політики. Усе, що відбувалося в країні, йому не було байдуже. Інтенсивно листуючись з амбітними владцями, він намагається вплинути на прийняття тих чи тих рішень. Так, укотре побувавши в Грушевського, він переконує його, що “Україну треба будувати на середньому землевласників, що має від 15 до 150 десятин землі, бо це єсть найпевніший, найздоровіший елемент на селі... рівність погубить нашу державу...”

Після падіння УНР українство кілька разів обговорює і висуває його на Гетьмана, бо його авторитет і популярність були справді високими. Але він відмовляється. За Скоропадського, за Директорії йому пропонують міністерські портфелі — те саме.

1919 р., після поразки Української революції, він опиняється за кордоном. Описати його митарства, як сказав би Винниченко, не можна без брому. Але до останніх днів свого життя, у червні 1929 р., Євген Чикаленко навіть там, у вигнанні, працював на майбутнє України.

Максим Славинський, довідавшись про його смерть, скаже: “Громадянин і політик, національний діяч і меценат, хлібороб і літератор, журналіст, бесідник, організатор. В усіх площинах нашого національного життя проорав він глибоку борозну, скрізь і на всьому зазначилася сила його многобічної праці”.

Шановна редакціє “СП”!

Дякую за подарунок. Тримаю в руках книжечки і не вірю, але вони є. Довго я перебирав газети, доки не зупинився на “Слові Просвіти”: не набридає, цікава, потрібна, злободенна, патріотична, інтелектуальна, енергетична, джерело душевних сил.

Кожне число чекаю, хвилююся — чим же Ви нас почастуєте. Обклався словниками, газета допомагає опанувати українську мову. В школі вчився, перевагу віддавав математиці й фізиці, тепер розумію, що всі науки потрібні людині, але мова стоїть на першому місці — без мови, як без води.

Проект Ваш невичерпний, як саме життя. Це той матеріал (мова, культура, традиції, політика, історія), яким наповнюється душа, визріває, радіє, де не копни, кругом історія, він допомагає зрозуміти самого себе. Я вдячний за Вашу газету, яка формує українську душу. Кажуть, у нас немає лідера, є — це тижневик “Слово Просвіти”. Завдання читачів — зробити наклад часопису таким, щоб охопив усю територію України. Людей відлякують нові й іншомовні слова. Потрібні пояснення в кінці тексту. Ваша газета збуджує спрагу до життя, велика подяка авторам і співавторам — здоров’я Вам.

Пропоную на півсторінки зробити цікаву рекламу газеті, яку ми пропустимо через ксерокс і роздамо оочим передплатити. Не заспокоюся, поки не побачу, що “Слово Просвіти” стало популярною газетою в нашому краї. Закликаю всіх читачів зробити так само.

З повагою
Олексій МАКСЮТА,
хутір Зелена Долина
Дніпропетровської обл.

Здрастуйте, шановна редакціє!

За рекомендацією знайомого просвітянина я передплатив “СП” на 2011 р. Мені дуже сподобалося видання і я вдячний редакції за нього і тому, хто її порекомендував.

Справді цікава і патріотична газета, читаю її “від і до”. Я повністю підтримую Вас у Вашій справі, передплатив на 2012 рік, і думаю навіть стати членом “Просвіти”. Якщо на те Ваша ласка, я б просив вислати мені “Без мови немає нації”. Охоче прочитав би й решту книг.

Дякую Вам за все. Хай і надалі будуть гарзди і хай живе Україна!

Руслан ЧОРНОБАЙ,
м. Кременна Луганської обл.

Шановна редакціє!

Надсилаю Вам копію квитанції на 2012 рік. Був би радий одержати від Вас книгу Ю. Мушкетика “Україна над прірвою”. Бажаю всім членам Вашого колективу доброго здоров’я і найкращих успіхів у такій нелегкій і багатородній справі.

З повагою
Микола КАНЦЕР,
м. Хмельницький

Шановна редакціє “Слова Просвіти”!

Передплачую газету лише чотири роки. Широ вдячна своєму другові з Чернігова, який передплатив мені це видання на 2009 рік як новорічний подарунок. Відтоді з великим задоволенням отримую Вашу газету і читаю із захопленням.

Передплатила Вашу газету друзям із Білої Церкви. Вони були в захваті від такого подарунка. І тепер також передплачують “СП”. Як подарунки родичам передплачую їм наш тижневик. Дякуючи Вашому часопису, уже четвертий рік пишу диктант національної єдності. Прошу вислати мені книжку Ю. Мушкетика “Україна над прірвою”.

З повагою і найкращими побажаннями
Лариса УСЕНКО,
72 роки, м. Харків

Сердечно дякую за цікаву, патріотичну газету “Слово Просвіти”. Передплачую її з 2007 року.

Більше пишть про мою улюблену письменницю і загадкову жінку Ліну Костенко. Бажаю успіхів.
З повагою
Анатолій КУЦІЙ,
с. Северинівка
Тростянецького р-ну
Вінницької обл.

Добрий день, шановна редакціє!

Читачем газети “Слово Просвіти” я став цього року, бо передплату на неї мені подарувала бабуса мого онука до мого вісімдесятиріччя. Тепер я читаю тільки “Слово

Просвіти”, бо лише тут знаходжу правдиву інформацію.

За 20 років перебування на пенсії я прочитав багато книг, зокрема і про китайську практику Фен-Шуй. А нещодавно придбав книжечку про талісмани Фен-Шуй, де в розділі про тигра написано, що спеціалісти Фен-Шуй не радять жінкам народжувати дітей у рік Тигра, бо новонароджене може знищити свою матір. Я згадав про це, коли 2010 року (рік Тигра) народилася нова влада України і зрозумів, яка небезпека загрожує нашій державі. Усі дії влади підтверджують це.

Наприклад, вона не визнає Голодомору 1932—1933 років, а я пережив його. І перше, що пам’ятаю з дитинства, це сонячний безрезневий день 1933 року, я, трирічний хлопчик, стою біля вікна і дивлюся у двір. Відчиняється хвіртка, заходить мій батько і несе якийсь клуночок. Я й кажу: “О тато їде і щось несе”. Тато заходить до хати і говорить, що він приніс трохи сочевиці, а я: “Тепер ми з годолу не помремо!” Смак оладок із сочевиці пам’ятаю досі, хоч більше їх не їв. Пережив я голод і 1947 року. Тоді ми, коли зійшов сніг, ходили по тогорічних картопляних полях і збирали мерзлу картоплю, з неї пекли оладки. А пізніше, коли зацвіла червона конюшина, ми зривали її квітки і висмоктували солодкий нектар, бо більше нічого солодкого не було. При СРСР про голодомор замовчували. Потім його намагалися забрахати “потомки” комуністів.

Якось дивився повнометражний фільм, у якому, на документальній основі, продемонстрували всі етапи геноциду українських селян, щоб зламати їхній спротив колективізації, яка здійснювалася в ті роки.

Винищували не тільки голодомором. Заможних селян, які не вступили до колгоспів, нарекли куркулями. Їх розкуркулювали і засилали на Соловки або в Сибір, і далі на схід. У цьому я пересвідчився, коли на суднобудівному заводі в Хабаровську познайомився з вихідцями з Чернігівської області. А пізніше дізнався, що на березі Амура, неподалік Ха-

баровська, є ціле поселення Чернігівка. Ось куди закинула доля моїх земляків-українців.

Ще в ці дні відбулася подія, про яку не можна не згадати, це 7-ма річниця Помаранчевого Майдану, або Помаранчевої революції. Відзначали її по-різному, залежно від партійної належності. Наприклад, на телеканалі “Інтер” російський політолог Є. Кисельов, ведучий “Великої політики”, довго намагався довести, що Помаранчеву революцію організували спецслужби США чи Заходу, а закінчив зізнанням, що це для нього залишається таємницею.

Ось як я бачу ці події. Це не була революція, це було повернення Свободи Україні Богом після століть гноблення і неволі. Це подібно входу в Ієрусалим Ісуса Христа у Вербну неділю. Тоді прості люди раділи, вітаючи Бога, і устеляли йому шлях пальмовими гілками.

Я пригадую просвітлені обличчя людей на майдані, коли ми з сином і онуком ходили туди підтримати цю подію. Мій дворічний онук, який тільки починав говорити окремі слова, сидючи на плечах у батька, вигукував разом з людьми: “Разом нас багато, нас не подолати!!!” Ми навіть Новий рік зустрічали на Майдані. А ще хоч звернути увагу на колір знамен і стрічок на Майдані. Це ж колір німба Ісуса Христа і всіх святих. Помаранчевий колір — це світло сонця. А коли я бачу синій колір, мені згадується пісня космонавтів: “...и снится нам не рокот космодрома, не эта ледяная синева...”

Тепер я знаю, що німб є у кожної людини і на ньому фіксуються всі її вчинки впродовж життя, гарні — золотистою смужкою, погані — темною. Тому після смерті людини ангели, бачачи її німб, знають, куди нести душу померлого: в рай чи пекло.

Але згадаємо, що було далі. Через п’ять днів Ісуса Христа зрадили і після тортур розп’яли на хресті.

У нас це вилилось у п’ять років, тоді знайшлися іуды, які за кіло гречки зрадили Свободу Україні.

Але третього дня Ісус Христос воскрес. Це дає надію, що через три роки Свобода України воскресне і постане вільна, незалежна, суверенна держава Україна. І керуватимуть нею молоді люди козацького роду.

Євангеліє від Іоанна починається словами: “Спочатку було Слово, і Слово було у Бога, і Слово було Бог...”

Це підкреслює, що “Слово Просвіти” повинне нести світло правди людям. Тому ми річними передплатами на 2012 рік підтримуємо його. Надсилаю Вам копію абонента з передплатою на 2012 рік “Слова Просвіти”. Прошу надіслати мені книгу “Вона як хліб”, бо з творчістю Ліни Костенко я знайомий мало.

З повагою
Михайло, молодий довгожитель, Київ

P.S. Вік людини визначається так: до 70 років — молодий чоловік, у 80 років — молодий довгожитель, а з 90 років — довгожитель. Тож бажаю Вам дожити до довгожителю.

Шановна редакціє “Слова Просвіти”

Я — Валентина Іллівна Коноваленко, “Дитина війни”, “Ветеран праці”. Звичайна українка і просто читачка Вашого часопису. Люблю газету, вважаю її корисною для українців, тому, прочитавши “Слово Просвіти”, пересилаю його своїм племінникам у Новоазовськ Донецької області.

Хочу написати Вам про нашу поїздку в групі патріотів України 19/XI 2011 в м. Базар, тепер це звичайнісіньке село.

Зібрались ми, кияни, о 7 год. 30 хв. біля готелю Київ і поїхали в мікроавтобусах. Так вийшло, що до села Загальці я ще відвідувала ті краї, а далі... було просто знайомство з Україною, а вона у нас чудова. І ось ми в селі Базар. Нас привітно зустріли господарі в сільській школі, але... вразила символіка над дверима: герб СРСР, якого вже з 1991 року просто нема, а ще в селі багато вулиць Леніна та подібних... На святі гостей було багато і всі з подарунками для музею, школи, бібліотеки книги.

Про Базарську трагедію не писатиму, бо про неї пишуть історики та письменники. Я напишу про настрій доброзичливості між гостями із всієї України і господарями. Було цікаво бачити молодих хлопців-козаків, вбраних в одіж борців-визволителів Української Народної Республіки, учасників визвольних змагань українського народу 1917—1921 до трагічного кінця, а саме...

17 листопада 1921 року під містечком Базар відбувся бій Повстанської армії під керівництвом генерал-хорунжого Юрка Тютюника. Довгий час про цю трагедію мовчали, бо в СРСР це було заборонено. На місці поховань героїв Базару росла трава. Але після 1991 року саме прості люди, які боролися за Незалежність, знайшли спонсорів, розшукали могили, перепоховали героїв Базару, насипали два великі кургани і збудували красивий Меморіал і поставили мармуровий хрест. Тепер щороку до Меморіалу їдуть патріоти України віддати шану та пам’ять героям. Ми були серед них і нам багато розказали про правдиві події 1917, 1921—1922 років, а ще я там купила книгу Романа Ковалю “Отаман Орлик”, тож прочитаю сама і дам читати своїм онукам. Молоді козаки показали майстерне володіння козацькими шаблями, співали патріотичних стрілецьких пісень, читали вірші. Було дуже цікаво. Шкода тільки, що про героїв Базару, які боролися проти загарбників на чолі з Котовським, мало розповідають нашій молоді, а це гарне виховання для мужнього громадянина.

У селі багато хат-пусток, вони вже розвалюються, людей на вулицях теж бачили мало, в школі на конференції і біля Меморіалу героїв Базару місцевих мешканців було мало, а приїхали тільки ті громади, яким про подію повідомили різні патріотичні організації України. Велике спасибі їм, вірним синам теперішньої України за те, що вони розповідають правду про героїчне минуле нашої української історії і викривають ганебну брехню радянських часів. Шкода тільки, що про москowsького Кіріла сто разів уже чула рекламу і по радіо, і по телебаченню, що буде про нього кіно “Патріарх”, а ми добре вже знаємо, як Москва нам нав’язує свою “правду” про своїх політиків. Тож пам’ятаймо слова Шевченка: “В своїй хаті своя й правда...”

З повагою
Валентина КОНОВАЛЕНКО,
українка, Київ

Оксана ПРИХОДЬКО,
доцент Київського
міжнародного університету

Нова культурологічна праця Дмитра Дроздовського (постійного автора тижневика “Слово Просвіти”, співробітника Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, заступника головного редактора “Всесвіту”) “Меридіан розуміння” (“Пульсари”) відроджує забутий жанр травелогів, який існував в українській літературі XVII—XVIII ст. Проте “Меридіан розуміння” більший за травелог: це фаховий аналіз гострих соціокультурних і суспільно-політичних проблем, які призвели в Україні до історичного забуття, руйнування національної пам’яті. “Меридіан розуміння” — форма інтелектуалізації нинішнього соціокультурного та гуманітарного простору, репет від національного безпам’ятства, витворення ментальної, уявної географічної мапи довкруг світу, в осерді якої — український материк. І це не звеличення національного світу, не спроба вибудувати нову міфологію навколо України. Цьому перешкоджає передовсім гострий розум автора, його потужна аналітична настанова та іронія як визначальна характеристика книжки. Саме аналітична традиція та іронія (самоіронія, а також сатира) унеможливають формування міфологічного дискурсу. А це зближує “Меридіан розуміння” Д. Дроздовського з сучасними європейськими виданнями, в яких ми не знайдемо повчальності, замість неї — особистісно пережитої історії. Таким постає світ в очах українського інтелектуального мандрівника й знавця світових літератур, якому випало побувати в Польщі, Великій Британії, Вірменії, Південній Кореї, Перу, США, Султанаті Оман, Франції, Чехії... — і все це тільки за останні кілька років. Певно, даються взнаки посади: заступник головного редактора журналу “Всесвіт” мусить бути провідником між культурами, мусить об’єднувати культури, а насамперед репрезентувати у світі українське слово, думку, подаючи альтернативну Україну.

Європа сьогодні зникає до України корупційної, варварської, плебеїзованої, в якій немає порядку та стабільності, в якій окреме життя нічого не важить. Може, хтось у Європі вже почав порівнювати Україну з Лівією за часів Каддафі? Дмитро Дроздовський вибудовує Україну як інтелектуальний проект, де є критичність і аргументованість і вкрай мало емоційних оцінок. Частково ця книжка продовжує дискусію, яку в українській гуманітаристиці започаткувала професор Оксана Пахльовська своєю монографією “Ave, Europa!” (“Пульсари”) і за яку здобула Шевченківську премію. Тоді Україна починала мислитися в теорії європейської культури, беручи до уваги реальні історичні передумови. Сьогодні політичний курс у державі орієнтовано на зближення з простором Євразії, точніше — Азії, простором тоталітарної влади, де васалом Україна. Нові закони про зменшення українськомовної частки в ефірі тому підтвердження.

В український духовний простір проникає російська думка, часто ворожа, агресивна, провокативна. Міністр Дмитро Табачник висловлюється за те, що держслужбовці в Україні мусять володіти нарівні українською та російською мовами, а також, що потрібно запровадити російську мову в дитячих садках. Усе це тягне Україну назад, до РСР, до неоімперського неототалітаризму. В країні, де немає національного розуміння, ніколи не буде стабільності, ніколи не буде правосуддя та національно-демократичних цінностей. Ця країна приречена на жебракування. Останні десять років професор Києво-Могилянської академії Лариса Масенко утверджує в суспільстві поняття “мовної стійкості”, яке є природною формою боротьби із засиллям російської мови в Україні, що протидіє тотальній русифікації. Натомість ці твердження, які мала б підтримати держава, так і залишаються в повітрі й переважно знаходять відгук тільки в науковому середовищі. Хоча й українська наука часто мислиться не в світових проекціях, а в ро-

МАНДРИ ЯК ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ ПРОЕКТ Подорожуючи «Меридіаном розуміння» Дмитра Дроздовського

сійських, інакше чому Табачник не говорить про запровадження англійської мови як другої робочої мови для держслужбовців? Або ж у дитсадках? Ось що могло б зблизити Україну з Європою, а не з Азією. Чи не з цієї метою взявся вирішувати цю проблему Дмитро Дроздовський, який переформатує її з наукової площини у площину суспільну, літературну, письменницьку. Його “Меридіан розуміння” читаєш на одному подиху. Ця монографія розрахована на “масового читача”. Її написано в есеїстичному ключі. Саме есеїстичний стиль допомагає кращому розумінню й засвоєнню основних тез книжки на ширшому суспільному рівні. У той час, як Україна осоромлює себе у світі черговим президентським фоліантом “Opportunity Ukraine”, такі праці, як “Меридіан ро-

досвіду в гуманітарній політиці. Що важливо: коли Дроздовський пише про світ, він завжди пише про Україну, проектує інший культурний досвід на українську ситуацію.

Україна, на думку автора, постає сьогодні сірим і не життєствердним простором, який перебуває під значним впливом радянського спадку. З другого боку, Україна всі ці 20 років мала корелювати свої національні інтереси з інтересами Росії, яка здійснює мовно-культурну експансію. Що ж тоді є “своім”? Світ Західної України в рецепції та нарації Дмитра Дроздовського постає автентичним простором. Саме це може зацікавити Європу: автохтонність, автентичність України, а не копіювання азіопських моделей. Ці регіони розвивалися під впливом різних

люється як історія, оповідь, казка чи легенда. Книжка ніби зіткана з цікавих сюжетів, пропущених через власний психологічний досвід. І в цьому неодмінна перевага: тут історія видається “пережитою”, а тому правдивою. Дмитро Дроздовський зазначає: “Наш світ і досі — це суцільний парадокс. Коли ті самі громадяни шенгенської зони чи Великої Британії, чи США, чи Канади потрапляють в Україну, вони мають пройти “дивовижну” процедуру паспортного контролю. Їх завжди дивує те, що в Україні в аеропорту “Бориспіль” таку саму процедуру мають пройти і чужинці, і *свої*, “citizens of Ukraine”; процедуру запаморочливу і фантазмагоричну. І ти, громадянин України, не знаєш, чи ти тут *свій*, альбо ти *чужий*. Ти ніде не знаєш, хто ти є. Ти не знаєш, чи потрібно тобі ховати *свого* паспорта в *інших* світах. Ти не знаєш, чи треба казати офіціантові в тих-таки *інших* світах, що ти з України”.

Так часто траплялося зі мною. І я часом не знав, хто я в “політичному плані”. Людина з невизначеною соціополітичною ідентичністю. Знав лише те, що я *інший*. Часом *чужий*. Часом мене інші “чужі” називали “Ruski”. Так було в Парижі біля Ейфелевої вежі, де скупчуються хмари чорнобривих хлопців, які продають мініатюрні копії Вежі та інші туристичні принади. В Луврі так само мене перепитали про те, що то є “Україна”. А потім усе одне мене називали “руським”.

Отже, що означає сьогодні бути українцем?

Це постійне змагання з часом, із правом, із законами, з людьми, з візовими офіцерами, зі стереотипною людською опінією, з узвичаєним станом речей. Україна закрита для світу як інтелектуальний проект. Руслана зробила Україну відкритою, а потім Україна знову себе закрила. Помаранчева революція зробила Україну відкритою. А потім політична ситуація знову Україну закрила” (С. 7—8).

Це українська “Тисяча й одна ніч”, яка дає можливість побачити себе з відстані часу і простору. Українська культура вже давно чекала на таку працю: легку в читанні й гостру, яка порушує нагальні суспільні гуманітарні проблеми. “Меридіан розуміння” якоюсь мірою продовжує працю “Ave, Europa!” Оксани Пахльовської. Хоча й, як здається, містить більше життєствердності та іронічного дотепу. Можливо, тому, що географічний простір книжки не обмежується Європою, а виходить у ширший східний світ: від Вірменії до Південної Кореї. Натомість різку відсіч отримує російська політика колоніалізму за нинішніх умов, політика, що прагне відродити імперськість.

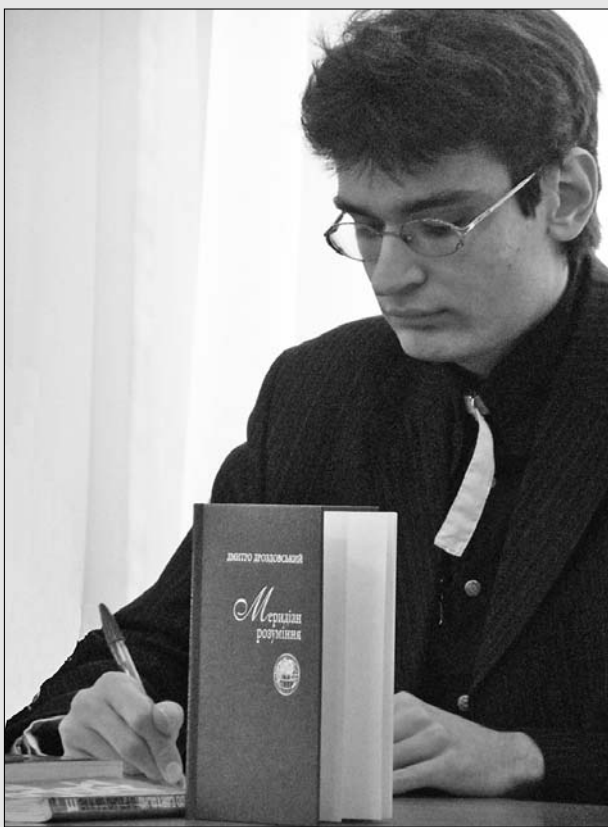
Важливо зупинитися ще на одному аспекті: окреслюючи непаритетність стосунків із Росією, Д. Дроздовський свідомий того, що в більшості українських бід треба звинувачувати не зовнішнього ворога, а себе. Часто в історії українці діяли не як українці, а як малороси, хохли, знущалися над “своїми ж”, тими, хто йшов на рішучий розрив із антигуманною імперською системою.

Майже десять років тому Д. Дроздовському випала честь зустрітися з королевою Великої Британії, про що навіть ішлося на засіданні Верховної Ради в Україні. Сьогодні науковець на основі мандрів світом вибудовує інтелектуальні проекції для розвитку України в XXI ст. Книжка може бути підручником з україніки на Заході, зокрема на кафедрах україністики. А в Україні було б справжнім проривом, якби працю визнала і підтримала держава. Саме такі тексти мають бути в осерді теперішньої культури, навколо них мають розгортатися дискусії в пресі про міжнародну політику України та внутрішню українську культуру й освіту. Тоді можна було б сподіватися, що проект “Україна інтелектуальна” матиме своє продовження.

Днями в Інституті філології Київського національного університету ім. Тараса Шевченка відбулася презентація нової книжки “Меридіан розуміння” Дмитра Дроздовського, яку представляли директор видавництва “Пульсари” Лариса Копань і головний редактор “Слова Просвіти” Любов Голота.

Двадцятип’ятирічний Дмитро Дроздовський — постать унікальна й універсальна: літературознавець, журналіст, прозаїк, поет, критик і насамперед яскрава творча особистість, інтелектуал, без якого нині не уявляється наш літературний простір.

Сподіваємося, читачі “Слова Просвіти” зацікавляться творчістю Дмитра Дроздовського і долучаться до кола його шанувальників. А ще пропонуємо Вам, шановні друзі, разом із редакцією стати співавторами інтерв’ю з цим унікальним юнаком, автором “Слова Про-

світи”: запитайте у пана Дмитра про те, що Вас найбільше цікавить у його творчій, науковій і громадській діяльності й уже в найближчих числах тижневика прочитаємо його ексклюзивні відповіді.

зуміння” — справжня візитівка інтелектуальної України у світі. Це мапа сучасної недослідженої України, мапа нового глобалізованого і трансформованого світу. Не випадково книга має промовисту і сміливу присвяту: “20-літтю несправданих ілюзій і кожному, хто творив Україну всупереч часу карликів, присвячу...”. Це слова не культуролога, а громадсько-політичного діяча. Це слова людини молодшого покоління, яка до “20-ліття Незалежності” наважилася сказати суспільству правду, бо стомилася жити в атмосфері цілковитої брехні та фальшування.

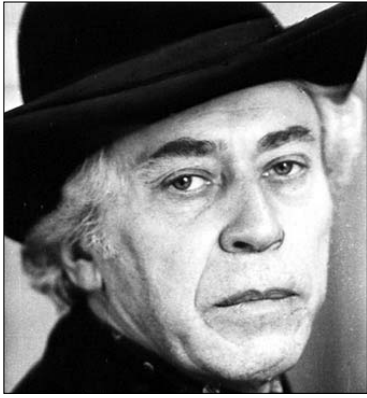
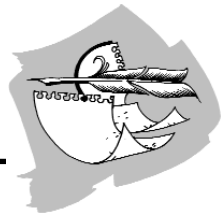
Зупинюся на ще кількох аспектах книжки. Як заступник головного редактора журналу “Всесвіт”, Д. Дроздовський мав можливість зустрітися з різними письменниками і політиками європейських і східних країн. Він побував і в будинку Варгаса Лейоси в Лімі, мав зустрічі з Нобелівською лауреаткою Гертю Мюллер у Сеулі, і з кількома номінантами на Нобелівську премію. Фактично він став частиною тієї української сили, яка репрезентує український простір у світовому вимірі. І Україні має бути не соромно від такої культурної репрезентації. Нам варто було б усім прагнути до такого осмисленого діалогу зі Сходом і Заходом, до адекватних форм критичного сприйняття західного та східного

культур, передовсім європейських. Входування до Австро-Угорської імперії давало більше автономії для розбудови національної культури, ніж перебування в лоні Російської імперії. Хоча показано також драматизм національної бездержавності і тривалої колоніальності.

Дмитро Дроздовський, який народився в Одесі (сьогодні в цьому місті знову активно утверджується риторика “русского міра”), зміг поєднати в собі Схід і Захід як інтелектуальні, культурологічні категорії, зміг усвідомити, що Україна має бути утривалена на китах національної історії з усіма поразками та перемогами (УПА й ВВВ), з однією державною мовою, яка є маркером питомої української ідентичності з повагою до мов інших національних меншин, представлених в Україні.

Попри те, що монографія “Меридіан розуміння” постає справжнім дороговказом для розбудови нинішньої української гуманітарної й зовнішньої політики, ця праця пронизана іронією. Іронічність “проступає” навіть крізь дизайнерське оформлення шмуців до розділів у виданні. Об’єкт авторської уваги — увесь світ, уздовж якого пролягає *меридіан розуміння*.

У цьому виданні немає дидактики і пафосної риторики. Натомість є елементи східної оповіді, в якій саме життя посту-

Упорядник і автор
літературно-критичних розвідок
лауреат Національної премії
ім. Т. Шевченка
Володимир БАЗИЛЕВСЬКИЙ

*Але була така пітьма —
Свої своїх не пізнавали...*
М. Філянський

Він був людиною широких зацікавлень. Геологія, природознавство, історія, археологія, архітектура, малярство, музика, музейна справа, етнографія, мистецтвознавство — таке коло його інтересів. Грав на кількох музичних інструментах, малював. У роки навчання на природничому відділі фізико-математичного факультету Московського університету відвідував майстерні художника Серова й архітектора Шехтеля. 20-літнім потрапив у Париж. Збагачував

знання з архітектури, живопису, модерної французької поезії, що потім відбилося на його творчості. Найкращі роки прожив поза Україною. Тривалий час працював на Уралі, після революції повернувся на материзну.

Перша поетична книжка 23-річного автора із зухвалою назвою “Лірика. Том I” вийшла 1906 року в Москві. Там же через 5 років з’явився “Calendarium. Том II”. Ще через... 17 уже в Києві була оприлюднена підсумкова збірка “Цілую землю”. Єдина, що вийшла на батьківщині поета. Затяжні паузи між виходами книг — либонь, ще й наслідок розкиданості інтересів людини, спраглої охопити неосяжне. Ця обставина, як і тривале перебування на чужині, позначилися і на продуктивності автора, і на якості його творів.

Дебют Філянського був майже провальним. Перша його збірка — чи не суціль безобразна маса загальників і туманностей у душі символістської естетики. З повним комплектом бородатих штампів, банальних сентенцій і самоповторів. Безліч разів вживане: краса-роса, серця міч-ніч, дівочих-ночі, літ-квіт, час-нас, а ще й римування на кшталт — позвала-зривала-спускала-зазнала, негаразди з граматики, вживання в родовому відмінку множини -квіт, -жарт замість квітів, жартів кидалося у вічі навіть по-

**МИКОЛА ФІЛЯНСЬКИЙ
(1873—1938)**

«І СЕРЦЕ ВІЇ ПІДНЯЛО...»

верховому зору. Тим більше, що книжка була гарно видана. Технічні огріхи затьмарили й те краще, що в ній було: ліризм, перебіжність душевних станів, вміння схопити летючий настрій, зупинити миттєве враження, неоднозначність змісту.

“Лірика” Філянського викликала різку реакцію Коцюбинського. Прозаїк шпетив поета за “повне незнання мови, убогість думки й образу, механічне поєднання окремих рядків”, відсутність свіжих рим, “нечувану недбалість” і посилався при цьому на численні приклади такої недбалості. Писав Коцюбинський про “чорну тінь” Екклесіаста, про “густий туман” там, де автор “вспіває хвалу господа богу”.

Сьогодні на цю рецензію ремствують, називають несправедливим випадом, дивуються, як міг видатний прозаїк не помітити видатного поета. Адвокати Філянського мовби забули, що видатний поет ще не відбувся, а коли відбувся, то Коцюбинського вже не було серед живих. І хоча друга книжка поета вийшла ще за його життя, не знаємо, чи він її

читав. Блискучий і самовимогливий стиліст Коцюбинський інакше й не міг відреагувати на професійні огріхи, зокрема граматичні. І. Качуровський висловив припущення, що роздратування Коцюбинського викликане релігійно-містичними мотивами лірики Філянського. Що ж, цілком можливо. Тоді це вважалося ознакою поганого тону. Але тяжіння до отих самих мотивів могло стати (стало) тільки додатковою спонукою для критика, найперше ж — це низька якість творів.

Присуд Коцюбинського немилосердний: “Будемо мати надію, що в день останнього суду господь бог простить поетові його гріхи і не згадає його віршів”. Ці рядки обіграв потім Зеров у своєму сонеті “Філянський”, який завершувався так:

*І от читаю я прославлені пісні,
Високу “Лірику”
і строгий “Календарій”.
Там справжня краса,
а тут же з нею в парі, —
Лиха граматика
і молитви пісні.
І — як вражає
все подвоєним букетом,*

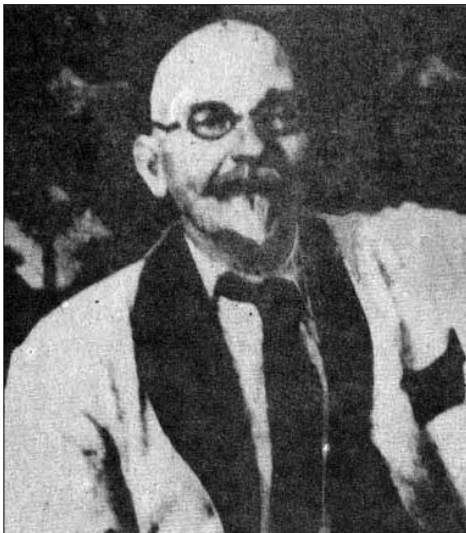
*Як тут сплелись
поет з анальфаветом!*

Вірш написаний 1921 року. Зеров знав уже Філянського другої книжки. Оцінка його розважливіша. Але й він підтвердив негачії, зауважені Коцюбинським. Заперечення викликають лише “молитви пісні” — явна данина часові. Навпаки: молитви натхненні, проймаючі.

Філянський як суверен, носій поетичної влади — це друга і третя його книжки. І хоч у них ще відчутна інерція вад попередньої, але це вже почерк твердий і впевнений. Якщо ці епітети доречні, коли йдеться про письмемо символіста, схильного до імпресіонізму й класицизму водночас.

Символісти, як відомо, ділили слова на поетичні й непоетичні. Зразки “поетизмів” маємо і в Філянського. Приміром, улюблені ним *ланити* чи навіть *рісниці*, хоч паралельно існують і досить часто вживані *вії*.

І все ж Микола Філянський, попри всі гріхи й огріхи, культурний поет. І тавро анальфавета (неука) до нього не пристало. Він писав про шлях “один між інши-

“ПОКАЯННЯ ОТВЕРЗИ”*

I
Сумний, поважний дзвін
І свічі воскові,
На шатах золотих — таємно-тихий світ;

Поклони до землі
І слова святії,
Кадила сизий дим і чорний оксамит.

О як ви занеслись,
Далеко десь zostались!
Як сумно догоря над серцем ваш привіт!

І хоч холодний ум
Забув ваш заповіт —
Ще серце з вами не прощалося.

* Покаяння відкрий (старосл.)

II
“Отверзи двері покаянні!
Заутра дух мій лине в храм небес...
Мій храм земний —
в гріхах і в сквернах весь;
Очисти, о щедрий мій, душі моєї рани —
Отверзи двері покаянні!”

І злії помисли, і тяжкі діяння
Одні в душі моїх, лютуючи, стоять;
Підходе судний день
і близько час останній,

І, весь ридаючи, молю я, окаянний:
“Отверзи двері покаянні!”

III
Я не молюсь давно...
Кому молитись буду?
Відкіль, з яких висот богів собі зніму?

Мій бог — краса землі,
Його не знають люди...
Богам небес німих — відкіль я слів візьму?

IV
“Як Каїн совісті — без жалю, без зітхання
Я тіло язвами покрив,
І боготканне убрання
Як ризами — студом* кровавим оповив...”

Від прірви мук моїх, з гріховної темниці,
О милосердний наш —
молю Тебе — візьми!
Як миро чистее прияв ти від блудниці —
О щедрий творче наш,
сльозу мою прийми!”

* Студ — сором

V
Коли б я певен був,
що погляд мій ти знаєш,
Яких би я словес в душі своїй набрав!
Коли б я, боже, знав,
що жертву ти приймаєш, —
Який би я оltар в душі своїй скував!

VI
“На дереві хресному крізь муки, крізь німії
Єдиним поглядом світ сонця ти вгасив,
І землю рушив ти, і гори роз’єднав —
О глянь же, творче мій, на муки неземні!”

Неправди тернієм своє обвив я тіло
І серце кригою гріховною скував;
Вінок терновий сам ти, господи, прияв;
О Спасе наш — спаси,
о боже наш — помилуй!”

VII
Тремтять живі огні,
Живуть німії стіни,

І зве до себе тінь розп’ятого за нас...

Дзвенить сріблo кадил,
І хилється коліна...
Таємна мить душі, таємний серця час.

VIII
“Кого покличу я на тяжке ридання,
Кому, кому слізьми безодню мук зілля!
Тобі єдиному — всі слізи і зітхання,
Тебе єдиного в останній час молю...”

Ти брєнієм своїм з землі мене підняв,
Ти серця і душі вложив живії сили,
І час суда твого небесного настав:
З огня геєнського візьми мене, помилуй!”

IX
І в’ється фіміам,
І шату золотую
Вінком живим він сягне всю обнять.

І я стою, ловлю
Красу її земную,
Не знаючи, кому хвалу свою послать...

І тільки знаю я,
Що, як би я не славив
Красу землі й небес, я слізьми не заллюсь!

Я до молитви не вернусь...
Як на шляху в Дамаск
святий апостол Павел —
Я не проснусь.

X
Сумний, поважний дзвін
І свічі воскові,
На шатах золотих — таємно-тихий світ;

Поклони до землі
І слова святії,
Кадила сизий дим і чорний оксамит.

**НІЧ НАД ПАРКОМ
(Moment muzical)**

В шатах ночі тіні білі
Освіт зоряний наділи,

Мріють, мліють на прогалах,
На високих п’єдесталах.
Тут, і там, і скрізь навколо
Сяють перса, руки, чола...
Весь в обіймах теплих ночі,
Поміж них каскад рокоше.
Зорить зір невтомна згря —
Фея ночі налітає.

І, зачувши феї крила,
Стрепенулись тіні білі,
Линуть мовчки з п’єдесталів
І несуться в темні далі.

З-над полявин, над каскадом,
Сходять тіні ряд за рядом.
І летять під темні шати
На розмову, на раду.
І летять, несуться тіні
В суто зорянім промінні,
Линуть срібні їх отари —
Всі до купи, всі до пари —
Льотом тихим, льотом білим,
Руки в руки, тіло з тілом.

Залунали, темні, всюди:
Там зітхають білі груди,
Там в обіймах темних ночі
Хтось цілує, хтось шепоче,
Там ламають руки білі,
Там цілують, там заміли...
Від діброви до діброви —
Рокіт, ласка, сміх, розмова...

Досвіт зорі розгортає,
Фея ночі відлітає.

І, рознявши білі руки,
Без прощання і без муки,
Тіні білі, тіні млілі
Знов до парку підлетіли,
Піднялись і знову стали
На високі п’єдестали.
Будуть завтра, як і вчора,
Знов холодні їхні чола,
І не рушить, (і) не збуде
Гострий ранок білі груди.

А таємную мережку,
Що накинули на стежку
Перевеслом ноги босі,
До схід сонця змиють роси...

ми шляхами”, який кличе до себе “не кожного із нас”. Для подорожнього там “по-іншому” дзвонять “окички землі” тому й “неземним вогнем” горять його уста. Він сам прощував тим шляхом і щиро сердо зізнавався:

*І тінь Минулого змінялась
З поетом поглядом німим.
І тінь Минулого зосталась —
Навік зосталася над ним.*

То правда. Минуле для нього — всеоб’ємне й містке поняття: історія, культура, релігія, спосіб життя. На його золотих скрижалях, каже поет, “ясніші землі неясний храм”.

І за вихованням, і за складом душі Філянський належав цьому минулому. Тому так незатишно почувалася його муза у безбожній пореволюційній сучасності.

Упорядник збірки Філянського, що вийшла у “Бібліотеці поета”, В. Шевчук і він же автор вступної статті, опонуючи Коряку й іншим критикам, обернув поета на атеїста. Для нього релігійність — неправда, одне з непорозумінь, несправедливий “ярличок”. А Бог поета — це, мовляв, не християнське, а філософічне поняття, природа, образ космосу. Упорядник цитує:

*Кадила сизий дим
і чорний оксамит —
О, як ви занеслись,
Далеко як зостались...*

І робить висновок: “Вся поетика релігійної відправи вмерла

для нього (Філянського — В. Б.) давно”. Цитата препарована, вихоплена з контексту та ще й з порушенням графіки і розділових знаків.

Ось як насправді у Філянського:

*Сумний поважний дзвін
І свічі восковії
На шатах золотих —
таємно-тихий світ;
Поклони до землі
І слова святії,
Кадила сизий дим
і чорний оксамит.
О як ви занеслись,
Далеко десь зостались!
Як сумно догоря
над серцем ваш привіт!
І хоч холодний ум
Забув ваш заповіт —
Ще серце з вами не прощалося.*

Це перший вірш з проникливого циклу “Покаянія отверзи”. Коментувати його немає потреби. Душевний елегійний тон, означення “слова святії”, “таємно-тихий світ”, зітхання-вигук “як сумно догоря...” — промовляють за себе і за автора. Оце якраз і є вияв “чистої” ностальгії за поетикою “релігійної відправи”, яка не вмерла для поета, сина священика ні давно, ні недавно. Але звернімо увагу на “холодний ум” і на останній рядок про серце, яке “ще не прощалося” із заповітом таємно-тихого світу. Коли йдеться про віру, зіткнення розуму й серця неминучі. Неминучі

й переходові стани, суперечності настрою, злеті й падіння, сплески сумнівів і їх замагання. Є вони і в Філянського. Та в тім-то й річ, що розум у нього замагається серцем. І сама назва циклу — це прохання прощення за гандж холодного розуму, його диктату не повернення до молитви.

Поет каже, що він не проснеться “Як на шляху в Дамаск святий апостол Павел”, оплакує втрачене й потоптуване часом, але й звертається до Творця з проникливими словами:

*Мій храм земний —
в гріхах і в сквернах весь;
Очисти, о щедрий мій,
душі моєї рани —
Отверзи двері окаянні!*

Філянський, як, можливо, ніхто з поетів перших десятиліть ХХ віку, висловив сум’яття душі людини, чия віра піддається випробуванням. Щоб переконатися в цьому, достатньо добросовісно прочитати його доробок. Там є й інші вірші, перейняті цими ж мотивами, а з-поміж них і проникливий (подаю його в добірці) “Він тут...”. До слова сказати, в тому ж однокотнику неправильно вказана й дата смерті поета: Філянського розстріляли не 1937 року, а в червні 1938-го. Утім, на той час видавці могли цього й не знати. Серед молодих поетів, які друкувалися в журналі “Українська хата”, голос Філянського мав свій тембр. З ро-

ками він уяскравився, набув незалежного звучання. Хоч “хатяни” й рухалися в одному напрямку, але різними шляхами. Чупринка, втрачаючи на змісті, підпорядковував слово музиці, Вороний тяжів до логіки, канонічного вірша і дав зразки різних його форм, зокрема й рідкісних, Філянський перевисав до імпресіонізму. Це було пряме продовження його захоплення живописом і власної художницької практики. З часом його поетика зазнала певних змін. У ній дедалі чіткіше вирізьблювалися ознаки, властиві парнасям. Невипадково неокласики робили реверанси в його бік.

У віршах Філянського з’явилася конкретика, немислима в Чупринки, хоч легкість, мелодійність, ажурність його словоплетива й не зазнали помітних деформацій. А зміна ритму в межах одного вірша навіть увиразнилася предметністю. Незмінно зростала й мовна культура, чому сприяло й повернення додому. Невеселий чи й понурий тон перших віршів зазвучав світлою нотою — гімном красі землі. З’являються цикли без нумерації: вірші незалежні, але кожен наступний із них — продовження попереднього. Минувшина зазвучала в ритмах енергійних і повнозвучих. Заманливий аспект теми — Філянський — природознавець, співець степу. Цікава його кос-

могонія й космологія (“Сім день”), відчуття ним праісторії й історії. Важливий і, здається, не помічений досі момент: вплив Філянського на поетів Празької школи, передусім на Ольжича й Лятуринську. А чи й на Дарагана, хоча останньої книжки Філянського “Цілую землю” Дараган знати не міг: він помер за кілька років до того, як вона вийшла. Релігійні вірші Філянського стали джерелом сили і Юрія Липи. Є пряме перегукування. Кваплюся уточнити: неокласицизм Філянського не був продовженням його символізму: він йшов з ним у парі. І саме Філянський-символіст не лишився поза увагою символіста Тичини. Такий цей поет, якого більше наслідували, ніж досліджували. Розвивався Філянський стрімко. Це була мовби компенсація за негатив перших кроків у літературі. Немає сумніву, що коли б не насильницька смерть, хист його засвітився б ще яскравіше. Для Філянського спілкування з Богом — “таємна мить душі, таємний серця час”. Можливо, саме в такій миті прозрілий душі відкривається майбутнє. І чи не до нас звертається цей незаслужено забутий сьогодні поет?

*Не жур мене,
мій брате-друже,
З тобою в нас журба одна:
Ридають тяжко наші музи,
Регоче в пеклі сатана.*

ТРЕТІ ПІВНІ

Ніхто не спав...
І ми не спали,
Але була така пітьма —
Свої своїх не пізнавали...
А півня й першого нема.

І вдарив грім з землі й небес,
І стрепенувся охрест весь.
Буря рве земнії ризи,
Б’є їх зверху, збоку, знизу,
Рве, здіймає, палить, студить,
В божевіллі мертвих будить...
Дзвін об дзвін і струни в струни,
Труп на труп і труни в труни,
І від крові кожен п’яний,
І на стогнах* — дим кров’яний...

І перемігся бурі час,
І — *третього* подався глас.
І звуть озорені безміжжя
Всіх тих, хто збився з подоріжжя.

* Стогни — широкі вулиці, майдани (старосл.)

КИЇВ

І. На стогнах
Ще скарб віків не весь прожито,
Ще видно кін колишніх дій,
І тавро днів твоїх не змито
В останках “каменю і мрій”.

Хай на нових твоїх оселях
Краса — без рідної канви,
Хай перед генієм Растреллі
Юрба не хилить голови;

Хай степ, в буденний сум повитий,
Скував натомлені уста
І шлях святинь твоїх, Славуту,
Тернами весь позаростав —

В час невідомий, час нежданий
Ти знов розімкнеш свій язик...
Натхненням словом осіяний,
Колись марно Первозванний
Зорю землі Твоїй прорік!

II. В Лаврі
Крилом під дахом б’є десь голуб,
Десь раптом брязнуло цебро...

Палають в сонці мури двору,
Кругом широкого притвору
Туманом ладан нанесло...

В німій красі святої зброї,
У золотім своїм вінці
Стоїш Ти весь передо мною.
В підніжжях чорною чергою
Проходять повагом ченці.

Я бачу чола, чую гомін,
Лунають жарти, речі, сміх,
І, наче в мареві прозорім,
Встає весь день жреців Твоїх...

О як понуро, нудно, мляво
Їх погляд сонний випливає,
В яких руках краса і слава,
В яких устах святі слова!

Над злотом брам,
хрестів нахором,
Кривавим тернієм Христа —
Якою зрадою, докором
Горить нікчемная мета!

Де гартувались духу крила,
Де билось думки джерело —
Все заскорузло, загнило,
Скрізь повно духу тління, цвілі,
І навіть плевел сім’я пріле
На нивах їх — не процвіло!

Зійшлися, але... без боротьби
Упали ті, що падають звикли,
Упали знов і знову зникли,
Як зникли “тисячі і тьми”.
І знов

ту кров
земля взяла
І слід червоний замела.

xxx

Летіли дні, минали роки,
Неслося з струн: “О доки ж, доки!”
Неслось, але луни не знало,
Весняним снігом розтавало
І десь збиралось, там, у млі, —
Між кров’яних джерел землі.

З ЛЮБОВ’Ю ДО ТАРАСА
До 140-річчя від дня народження Миколи ВОРОНОГО

Раїса ТАНАНА,
завідувач відділу Шевченківського національного заповідника, заслужений працівник культури України

Через усе життя Микола Вороний проніс любов і повагу до геніального українського поета і художника Тараса Шевченка. 1911 року, до 50-річчя з дня смерті Кобзаря, поет написав вірш “На Тарасовій панатиді”. Наступного ювілейного 1914-го, коли минало 100 років від дня народження Кобзаря, він прийшов поклонитися його священній могилі.

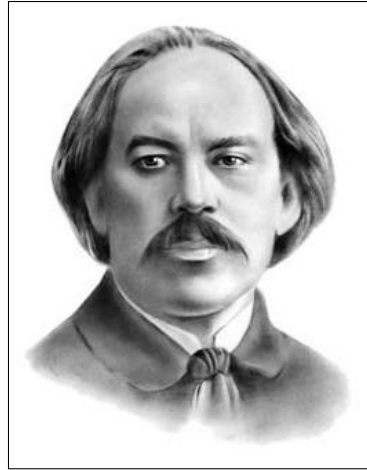
Як відомо, царський уряд не тільки заборонив відзначати ювілей 1914 року, — було заборонено і доступ до Кобзареві могили. Ось як про це згадує письменник Олекса Кобець (О. Варава): “Місцевий ісправник зобов’язаний був про могилу, а особливо про відвідувачів регулярно доносити жандармському управлінню й губернаторові і вживати відповідних заходів. Мета його турбот про могилу Т. Шевченка поширилася аж до того, що в день сторіччя від дня народження поета — 9 березня 1914 року — величезний загін кінної поліції цілу добу вартував, прихований у найближчому від могили ліску, а на самісінькій могилі, щоб не допустити прочан поклонитися праху поета, беззмінно вартували, роз-

лігшись на перших ніжних врунах весняної зелені, три озброєні гвинтівками стражники...”.

Кобзаревим шанувальникам не вдалося вклонитися поетові на його могилі в березневі дні, тож вони прибули туди 25 травня 1914 р. Це була традиційна подорож пароплавом з Києва, започаткована ще 1909 року Миколою Лисенком. Приїхало багато представників української інтелігенції, як видно з книги вражень у першому народному музеї Кобзаря — Тарасовій світлиці. Серед численних записів — автографи Володимира Науменка, Остапа Лисенка, сина видатного композитора, Софії Русової, Олени Теліги.

22 травня 1914 р. виповнилося 53 роки з дня смерті Кобзаря і поховання його в Каневі на Чернечій горі. Цей день збігся зі Святою Трійцею. 22 травня до Кобзареві могили завжди приходило дуже багато людей, не було порушено традицію і того ювілейного року. Був серед них і Микола Вороний.

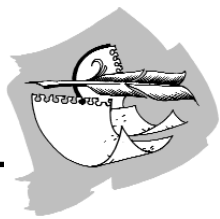
Під враженнями тієї поїздки Микола Кіндратович написав до газети “Рада” статтю “На могилі Генія”. “...*Хочеться лишитись самому на цій великій горі,* — пише поет, — *щоб поринути в задуму, заглибитись думками в таємниціх своєї свя-*

тая святих, хочеться творити таку молитву і, принавши до лона дорогої могили, плакати чистими, дитячими сльозами...”

Завдяки Миколі Кіндратовичу з його статті ми дізналися, що книга вражень за 1914 рік містила набагато більше сторінок. До неї входили записи за 1911—1913 роки. На жаль, до наших днів ці записи не збереглися. Книга, яку маємо (1914—1915) починається записами 25 травня 1914 року і нараховує лише 194 сторінки.

Хоч би куди закидала доля Миколу Вороного, він ніколи не забував про Тараса Шевченка. 1921 року в еміграції він переклав і видав збірку вибраних поезій Кобзаря. Ми пишаємося, що у нашій багатотисячній книжковій фондочній колекції є ця книжечка, яка засвідчує велику любов Миколи Вороного до Тараса Шевченка.

*
Зайди дорогою у словохрам
і помолись, поки роса іскриться,
мов райдуга, в глибоких кольорах,
і тиходзвін іще не приземлився.

Такі тут барвоперли мерехтять,
що гріх хоч зором розкіш не торкнути,
і кризь кристал магічний все життя
зирнути аж до ниточки прасути.

І вразитись: стрімкий словесний сплав
тримає у собі світобудова,
яку хіба що дух перепливав

через світлозатемнення тепла,
зачав і виростив дерева мови.
Водночас в світі всі звучать слова.

*
Говорить скрипка мовою струни,
фонічні луни, лунні перегуки
у далину мандрують з даліни
не розпорошені живлющі звуки

дощу і снігу, грому і трави,
струмка, джмеля, метелика чи пташки,
ядра кульбабиної голови,
мов блискавки, і трепету ромашки.

Ці говори, кружляючи, живуть
і омузичують мовчазну путь,
заряджені шуканням космогоній.

Зустрілися небесне і земне.
І сплять слова в колісках прафонею,
бряжчать чи виграють, дзвенять чи дзвонять.

*
Нуртує голосисте хороморе,
неначе звукохвилі переплів.
Невідворотні чари мовотворень
вирушують зіниці новослів.

Вони уже наповнюються світлом,
ще мить якась і очі зацвітуть,
пробуджені космічним струмовітром,
щоб плакати й радіти там і тут,

і за велінням таємничим знову
лексемами очуднювати мову,
яку із вуст Всевишній проливав.

І вздовж, і впоперек по всьому світу
розсіяне ціпке насіння літер.
І мова мові родичка жива.

*
І ось ти сяєш, мово промениста,
з усіх сторін, немов глибинний дзвін,
і гомонять синонімічні гнізда
цей безперервний вічний словоплин,

в якому не згасає сонцеватра,
лунають давні мантри з грані в грань
коралів, дукачів, герданів, згардів —
мелодій солологосу послань

до тих, хто хоче чути небокрай
і вгадувати травень свій, чи май
в гармонії заросених півоній,

і відчувати зливу світлотінь,
коли дві думки «так» і «ні» в путі
одна одну ніяк не наздоганять.

*
Якби ж то тільки саява було море
й не множились терновища гріхів,
і горе не вело ще більше горе,
а слово чорне — наслання лих.

Якби не сатани отруйдами
безбарвні та заманливо нірванні,
то не було б смертельної пітьми
і не пекли б ворожі заклинання.

Та, дякувати небу, слово біле
рятує душу і провинне тіло,
і око відкриває райський сад,

а там, поки хробак не пробудився,
росина до роси не набіжитьяся,
як в музиці магічний звукоряд.

*
І слухаєш дощинок камертон,
що падають на сховані цимбали
у травах і у гілколисті крон,
безшумним полум'ям ледь-ледь підпалені,

як вишеньок зелених ряснорій
на вітрі витанцьовує піано,
і пробиває форте кольорів —
промовистість незримого органу.

Обернені у рух речей слова
спілкуються у спосіб коливань
із теми в тему, наче хризантеми

Василь Рябий з Коломиї (1954 р.н.) закінчив факультет журналістики Львівського держуніверситету імені І.Франка, працював у місцевій пресі, видавництві, редакції «Буковинського журналу». Член ВУТ «Просвіта» імені Тараса Шевченка, письменницької та журналістської спілок. Засновник літературного товариства «Плин».

Василь Рябий СОЛОГОЛОС (Вінок сонетів)

Автор поетичних книжок «Грань» (1990, Київ, «Молодь»), «Ворожіння на цвяхах», «Елегія для білого диму», «Шукання двійника» (1992, Снятин, «Агро»), «Постріл горіха» (1994, Київ, «Просвіта»), «Жасминовий камінь» (1995, Київ, «Світовид»), «Зіниця на крилі метелика» (1997, Київ, «Просвіта») — «Літературний Львів»), «Портрети з протягу», «Світлофор і мухомор. Куля з Ліверпуля. Омелюх і капелюх. Три альбомчики Ромчика Ромчика» (1998, Коломия, «Вік»), «Вага агаВ» (сонети, верлібри, хоку, паліндроми; 1999, Коломия, «Плин» — «Вік»), «Ловіння снів» (вірші з альбомів; 2001, Київ, «Просвіта»), «Двері луни» (поезії, графічні композиції; 2002, Коломия, «Плин»), «ВАРТА ТРАВ» (2004, Чернівці—Ужгород, «Буковинський журнал» — «Карпатський край»; вісім збірок: «Колиха змова» (вибрані тексти), «Щавлева межа» (вільні, білі вірші, восьмивірші, сонети), «Глибина вікна» (вірші з розсипаних рукописів), «Тріщина соку» (монологи і діалоги), «Обертіння зорі» (верлібри), «Вогонь ожин» (інтимна лірика), «Дівчина з пташкою» (маленька повість блукаючих іскринок, або верлібри колібрі, прозовірші тиші), «Варта траВ» (паліндроми, логогрифи, ронделі, октави, білі тріолети, газелі, рубайі, хоку); «ЖалокколаЖ» (тридцять вінків великих і малих сонетів, 2006, Івано-Франківськ, «Гостинець»), «ВІНО КОКОНІВ» (2008, Івано-Франківськ; десять збірок: «Розігріта дзиґа» (вибрані тексти), «Жорноарії» (штрихи медитацій), «Течія кори» (станси), «Скрізь» (мініатюри), «Розхристана ватра» (вірші на пульсі часу), «Зарінок чебрецю» (верлібри), «НототоН» (вірші для дітей), «Мешканець краплини дощу» (цикли, поеми, драметюди), «Зашпори» (прозовірші), «Віно коконів» (паліндроми, зорові опуси); «Жар і міраЖ» (лірика; 2009, Івано-Франківськ), «Чубата воцина» (римованки для дітей; 2009, Івано-Франківськ). Виданню багатьох книжок посприяв Федір Хіпчук.

Творчість відзначена багатьма преміями, зокрема, «Благовіст» (1997), «Corona Carpatica» (Україна-Румунія, 2003), імені П.Тичини (2005), імені В.Стефаника (2010).

Пропонуємо вашій увазі сонетовінок з рукопису книги ста вінків сонетів.

чи інший загадковий квітоцвіт,
що всім розкаже про мовосвіт.
Вібрують розхвильовані фонемами.

*
Щось жебонить незмовкне джерело
і говору задивленого в праліс
нема кінця, хоча прийшло й пішло,
і в шепіт перейшло, мов крик печалі,

промовлених колись й забутих слів
чи приспаних до часу від поганства,
щоб знову семантичний дух ожив,
як вибухи наївного малярства.

А там ще не наврочені обличчя,
криниця дихає саксофонічно
під впливом місячного ліхтаря.

Приходить ненароком мить прозоріння
і світло відділяється від тіні.
І між собою шепчуться моря.

*
Спорідненість знаходять світлі душі
і крила найліричніших послань
щохвили клічуть до серцезворушень
душевного цілющого тепла.

Хто пастирі — почутим бути спрага,
щоб вигнати дурну, іржаву кров —
передану у спадок грішну магму
й очиститися від брудних розмов.

І наслухатись в профіль і анфас
відлуння вигуків і слів, і фраз,
поки не випила все світло темін

й голосова межа своїм мечем
не обірвала сповіді очей
про мовну і безмовну давні теми.

*
А враження таке, що всі німі,
говорять мімікою й рухом жестів
рослини й люди в світлі і пітьмі,
мов близнюки, омоніми чудесні.

Коса косу знайшла, мов грань на грані,
а жаль і пожалив, і пожалів,
і варта варт повік повік в тумані
сльозинний сум не згубить на землі.

Сльозо, сльозиночко, сльозинко, слізко
травинки, листя, серця, ока квітки,
щоб дух не скам'янів, ти вибігай,

Котись, як хоче погляд світобога,
розчулуй аж до співчуття тонкого.
І запитай чи це є моворай.

*
І стало тихо так, хоч мак посій.
І світло переміщується з тінню.
І вже не чути жодних голосів
у таємничім барвомерехтінні,

коли живі сполуки кольорів
у тишомузиці щось промовляють,
мов порух брів чи вій, моргань без слів,
щоб ти прозрів й відчув як проростає

вода ще не пригубленим вином
між дійсністю і дивовижним сном
із дзеркалом мінливих ілюстрацій,

і прокидаються слова, і сплять,
немов наврочені чиймось «я»,
із пульсуванням гімнів і романсів.

*
У слові світ лункий перепливав
і час від часу відкриттям вражав,
що є собі іще якісь слова
з триваючим волянням дисонансів,

як гавкіт псів, виття вовків й коліс,
життя і смерть у розділових знаках,
і перекотиполем час приніс
багатозначні й однозначні крапки,

а чи багатозвучні факти фонів,
де словоточать біси телефонів,
неначе випив душу хтось чи вкрав;

симфонії у вирій відлетіли
і залишилися відлуння хвилі,
коли полонить слух твій звукогра.

*
Високі і низькі усі тони,
і півтони — загадки коливання
не виловленої ніде луни,
хіба підслуханої на світланні

чи ввечері, як тиша світова
вимірює голосову бездонність
і натякають поглядом слова,
що одномовність — мовби іншомовність.

Бо іноді чомусь не розуміють
одна одну душі дві без надії,
мов розділяє їх стіна дверей.

І, може, через блудну краплю крові
мовці покарані лихим безмов'ям.
І ти говориш до трави й дерев.

*
Одні слова горять, а інші — тліють
і вистигають, кам'яніють враз,
і розсипаються піском в зав'ях,
і обертаються у вітер фраз.

І поки нипаєш під сонцебогом,
залежить доля від живучих слів,
бо їхне все, твого вже тут нічого
не на твоїй старій твоїй землі.

І вже не ти напружуєш свій слух,
вони ж бо прослуховують твій дух,
чи не стемнів, не тріснув, не зламався.

І що ж, найбільший ворог твій язик
покласти можуть і на терези.
І сповідаєшся співочій птасі.

*
Тримає ангел око на свічі,
немов на животексті кольоровім.
Скажи якою мовою мовчить
твое незнане самовите слово.

Яка у ньому галопує кров
чи скаче пульс захопленою рисою.
Між тисячами вимовлених мов
є і твоя, якою засвітився

цей барвосвіт минаючим світланком
із пейзажами, наче витинанки,
які ще вітер вічності не стер.

І виринають із письма портрети,
а в текстах є підтексти і міжтексти.
І чує мовну душу мовний нерв.

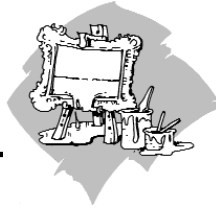
*
Водночас в світі всі звучать слова,
бряжчать чи виграють, дзвенять чи дзвонять.
І мова мові родичка жива
одна одну ніяк не наздоганять.

Як в музиці магічний звукоряд,
вібрують розхвильовані фонемами
і між собою шепчуться моря
про мовну і безмовну давні теми.

І запитай чи це є моворай
із пульсуванням гімнів і романсів,
коли полонить слух твій звукогра.

І ти говориш до трави й дерев,
і сповідаєшся співочій птасі.
І чує мовну душу мовний нерв.

м. Коломия

Валерій ФРАНЧУК

7 грудня 2011 року в Національній академії мистецтв і архітектури відкрилася дивовижна виставка народного художника України Василя Івановича Забашти і дипломних робіт його студентів. Це унікальна й дивовижна виставка, присвячена 60-літній викладацькій діяльності цього чарівника кольору, світла і композиції. Майстру виповнилося 93 роки. Його твори випромінюють потужну енергетику і розмаїт кольорів.

Перед нами стояв інтелігентний чоловік, злегка спершись на палицю, яка додавала вишуканості, а срібне довге волосся тільки стверджувало його красу. Він — великий і мудрий учитель. Подумалося: яка ж сила живе в цьому чоловікові, який у 93 роки сам робить виставку, і скільком художникам за 60 років викладацької діяльності він дав благословення на молитву Господу — молитву, яку кожен із нас промовляє не словом, а кодує у своїх творах. Свого часу він поблагословив і мене. У таких людях міць нашої України: вони живлять кров нації, пророкують зерно на неосяжній ниві нашої давньої культури. Він із тих достойників, які завжди були серед українців і поки вони серед нас, буде жити нація, буде наша земля. Усі, хто вітав Василя Івановича (А. Чебикін, Л. Прибега, В. Гурін, М. Стороженко, В. Виронова-Готье, В. Барінова-Кулеба, В. Перевальський та інші художники), стверджували його величезний внесок у розвиток українського мистецтва.

Автор виставки звернувся до присутніх з мудрими і достойними словами, а підсумовуючи виступ, Василь Забашта проаналізував свою картину, на якій козак Мамай нарешті відклав свою вічну бандуру і взявся гострити шаблю. Актуальну й непросту тему для стражденного і незнищенного нашого народу піднімає на свої плечах цей сивий художник, поки творча молодь прокисає серед псевдохудожніх, псевдодуховних і псевдооригінальних інсталяцій, серед какофонії “модних” технічних прийомів, аби народити щось геніальне, не розуміючи, що геніальне з’являється на світ не за допомогою форми подачі, а лише дослухаючись до своєї душі й совісті і з Господнього благословення. У картині, представленій автором, вирило життя, тут кипіла енергія, вона була жива, дихала, будила думку. Митець закликав любити Україну, а молодим художникам порадив не полишати у творах образ України, бо вона така різна і така прекрасна. Київщина, Сумщина чи Полтавщина непереврені пейзажами-красавами, вони чекають на нашу любов до них, працюйте для України.

У своєму вітальному слові я згадав далекі 70-ті роки, коли цей митець добрим словом підтримував мою надію і віру в успіх, і нині хо-

чу поклонитися і подякувати від щирого серця справді великому українцю, патріоту і митцю. Формат вітального слова не дозволяє розлого і детально викласти всі думки, спогади, тому вирішив написати. Буває часом у майстерні візьмеш якусь річ до рук, а вона навіть спогади, що заснуються в павутину, з якої вже пам’ять пряде нитку. А чи не вишити картину людського життя? Ось її фрагменти.

“Трапляються зустрічі, які змінюють звичний рух життя, після яких виростають крила, поіншому сприймаєш світ, починаєш звиряти свої вчинки з життям

йомства. Знав лише одне — дуже хочу вчитися малювати. Із випадкової розмови біля художнього інституту довідався, що можна влаштуватися натурником у виші, а в Жовтневому палаці є народна студія образотворчого мистецтва, якою керує Василь Іванович Забашта. Говорили, що це людина, яка пройшла війну, відомий митець, ширий і чесний трудівник на мистецькій ниві. Перше, що прихилило мою душу і викликало повагу до художника, це те, що у суцільно російськомовному середовищі він спілкувався українською, а це вже позиція, варта поваги.

Завдяки цим словам я повірив у себе, відчув, що комусь потрібний, і те, що я зробив, має право на життя.

Як я збирав ті роботи, які заніс до себе у підвал по вул. Петрівській, не пам’ятаю, але цей день став для мене відліком нового часу, нової сторінки моєї долі. Щоб жити, я влаштувався натурником у художній інститут, аби хоч так бути присутнім у цій мистецькій будові, де вечорами, коли студенти відпочивали, я малював. Згодом запитав у Василя Івановича про вступ наступного року у КДХІ. Він мені відповів, що в Київський державний художній інститут українського мистецтва вступити мені буде важко і порадив: “Ти їдь до Львова, там зможеш вступити. Там тебе приймуть”. Я не міг йому сказати, що не маю грошей на квиток до Львова, я навіть не знав, чи вистачить мені на їжу. Згадалися спроби-поразки вступу до вишу. Мене, мабуть, єдиного за всю історію виправних колоній СРСР, відпустили складати іспити в художній інститут, але документів не прийняли, бо один професор сказав: “Ти поїзжай назад, отсідіш, а потім ми поспострімо, куди тебе поступать”. Тоді я поклявся собі, що обов’язково повернуся і переступлю цей поріг студентом... До Львова я не поїхав...

Саме тоді В. І. Забашта почав роботу над твором про Кирило-Мефодієвське товариство. Я позував у його майстерні по вул. Перспективній. Уперше переступивши її поріг, у мене було враження, що я потрапив до музею: скрізь картини, рушники. Він відчинив велику скриню, вийняв шаровари, вишиту сорочку... Потім була робота, розмови про Шевченка, Україну, було розуміння, з якою шаною і теплою він ставиться до своєї праці.

Наступного року я вступив до КДХІ. Потім були мої картини і мої виставки... Спочатку писав запрошення майже всім своїм викладачам і колегам, але мало хто приходив. Потім мені пояснили, що серед мого колишнього начальства (керівного складу КДХІ) і колеги є такі, що задрять моїм успіхам. Також розповідали, що ця упередженість і заздрість навіть серйозно зашкодила тим художникам і особливо викладачам, які підтримували мене, відвідували мої виставки. Я дуже вдячний всім, хто приходив на їхнє відкриття. Я пішов своєю дорогою, не перетинаючи ті стежки, які пильно стерегли круки, найняті, щоб не пушати, не давати ходу творчим неугодилим людям. Не хотілося зашкодити моєму дорогому Наставникові своєю подальшою присутністю в його житті, але часто, завершуючи картину, ловив себе на думці: “А як би оцінив її Василь Іванович Забашта?” Я вдячний усім моїм наставникам у царині мистецтва, де чільне місце займає Василь Іванович Забашта.

ВОЛОДАР КОЛЬОРУ ВАСИЛЬ ЗАБАШТА

Унікальна виставка сивого Майстра

Валерій Франчук (біля мікрофона)
на відкритті виставки Василя Забашти (справа)

того, з ким тобі пощастило зустрітися. Доля подарувала зустріч з Василем Івановичем після важкого випробування, після якого стежка людського життя рідко піднімається вгору, частіше вона стрімко зривається у прірву... Я став лише маленькою краплиною у безкрайньому морі людських дол, таврованих комуно-фашистською системою, що байду-же перемолола мільйони людських життів по всій Україні. Не переповідадим, чому ця біда прийшла в моє життя, можливо, занадто вірив людям та був щирим. Тож восени 1979 року після “определенія о снятії с учьота спецкомендатури” я прийхав у Київ, не маючи ні кола ні двора, ні сім’ї, жодного потрібного зна-

Уперше зустрівся з Василем Івановичем у студії і повірив йому одразу та беззастережно. Наступного разу я вже ніс свій дорожок і дуже хвилювався. То були пейзажі рідної Хмельниччини, виконані вугіллям, пастеллю, та портрети людей, з якими мене зводила доля. Василь Іванович дозволив розкласти малюнки у великому залі. Він уважно проглянув мої роботи і запросив студійців, які займалися в іншій кімнаті, оглянути їх. Я дуже хвилювався. Врешті чую голос Василя Івановича: “Бачите, скільки натворив цей хмельничанин? Ось так потрібно працювати, щоб досягнути успіху”. Він тепло, по-батьківському мене обняв і запросив до студії на заняття.

ПОБАЧИВ СВІТ «ПРАВОСЛАВНИЙ ЦЕРКОВНИЙ КАЛЕНДАР» НА 2012 РІК

Дмитро КАРАН

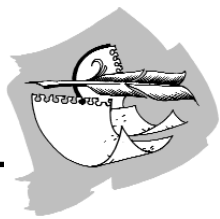
Видавничий відділ УАПЦ випустив у світ настільний “Православний церковний календар” на 2012 рік — 186 сторінок на якісному папері. Його видрукувало видавництво “Преса України” у двох фарбах із кольоровими знімками єпископату УАПЦ. Світлина відтворюють духовне життя Церкви і громадські події. Вперше опубліковано ікони Божої Матері: Іржавецька, Запорозька — подаровані гетьманівною Оленою Отт-Скоропадською; св. Миколая Чудотворця, чудотворна ікона Миколи Мокрого — благословення бл. п. Святійшого Патріарха Мстислава; новопрославленого святого — праведного Арсенія лікаря, Волинського чудотворця; новомучеників Українських ХХ ст.

На обкладинках зображено Кафедральний собор УАПЦ — Андріївська церква у Києві, Київські храми Миколи Набережного та всіх Святих новомучеників українських ХХ ст., пам’ятники: Св. Василю (Липківському), Голодомору 1932—1933 рр. у Тернополі. Упорядник — єпископ Вишгородський і Подільський, вікарій Київської єпархії Володимир (Черпак).

У “Календарі” загальні відомості на 2012 рік, довідки про церковні та громадські свята, пости, трапезу, дні особливого поминання померлих, дні звернення вінчань, пояснення до місяцеслова, скорочення. Дати наведено за старим і новим стилем. У місяцеслові подано короткі уставні вказівки для священнослужителів та півчих. Є відомості про чудотворні ікони Божої Матері, особливо шановані в Україні, Собори святих.

Уперше друкуються “Правило молебне до преп. отців наших Печерських ієром. Мелетія Сиріга”, “Молитва за болящого”, з Требника св. Петра Могили 1646 р., перекладені українською мовою Л. В. Іванніковою. Друкуються акафісти Покрові Пресвятої Богородиці; св. прав. Арсенію, Волинському чудотворцю; молитва бл. п. Святійшого Патріарха Мстислава за Україну; Діяння Архієрейського Собору від 25 травня 2011 р.; довідкові дані про єпископат УАПЦ; загальноцерковні та навчальні заклади; монастирі; зарубіжні представництва; про пам’ятні дні, церковнослов’янська нумерація.

“Календар” призначений для церковнослужителів та вірян, придбати його можна у єпархіальних управліннях УАПЦ, Київській Патріархії (вул. Трьохсвятительська, 8-А), Св. Покровській Подільській церкві м. Києва (вул. Покровська, 7).

Зоя КУЧЕРЯВА,
поетеса, заслужений діяч
мистецтв України

Її величність пісня

**Запрошую поетів, композиторів, співаків і просто
небайдужих людей до розмови про пісню, її значення
для суспільства, рівень сучасної української естрад-
ної пісні, мету розвитку цього жанру мистецтва.**

Слово впливає на душу звучан-
ням, образністю, почуттями
— тим, що вивищує його над бу-
денністю. “Спершу було Сло-
во...” І кожне слово — від просто-
го до найвищого — БОГ — зі зву-
ків. Світ наповнений звуками.
Все в природі має свою мову: ві-
тер, листя, ріка... І навіть соняч-
ний промінь і сійво місяця...

Музыка впливає на душу гар-
монією звуків, їхньою екс-
пресією, енергією...

Голос впливає на душу тем-
бром, грацією звуків, гармо-
нією високих і низьких тонів, ін-
тонацією, таїною почувань.

Поезія, музика і голос співака
створять висоту звучання піс-
ні, її неперевершену гармонію.
Спів — творення звуків, яке за-
хоплює слухача, торкається його
почувань. Відбувається просвіт-
лення душі, майже так само, як під
час молитви. Люди стають кращи-
ми, добрішими від гарної пісні.
Вона очищає світ, одухотворює
його, протистоять злу і мізерії.

Світ залишив на віки непере-
вершену народну пісню — живий
нерв, світло душі українського
народу. Вона любила, колисала,
тужила, раділа, молилась, обері-
гаючи від напасті.

Усі народні пісні мали авто-
рів, яких не обходила слава. За ві-
ки народні піснярі створили, а
народ виспівав долю та історію
рідної землі. Ми не знаємо їхніх
імен. Лише поодинокі. Як леген-
дарна Маруся Чурай. Ми
пам’ятаємо Шевченка, Рудан-
ського, Петренка, Лепкого, Оле-
ся, Старицького... І такі близькі
ще, не віддалені — Дмитро Лу-
ценко, Андрій Малишко, Михай-
ло Ткач...

Тим часом з’являються нові
імена, нові пісні. Час обере най-
кращі.

Дмитра Луценка обрав час.
Автор віршів до кількох сотень
пісень, заслужений діяч мистецтв
України, лауреат Шевченківської
премії... Безперечно, щоб пісня
заповнила душу, запам’яталася і
довго жила, — залежить не тільки
від поезії. А й від музики і вико-
нання. Тому маємо бути вдячни-
ми композиторам — І. Шамо,
А. Пашкевичу, О. Білашу, С. Са-

бадашу, І. Покладу та неперевер-
шеним співакам — Діані Петри-
ненко, Дмитрові Гнатюку, Раїсі
Кириченко... За те, що пісні зле-
тіли з віршів Дмитра Луценка, як
птахи...

Найчастіше пісня починаєть-
ся з вірша. Вірш не тільки зміс-
том, образністю мови, а й настро-
ем, почуттями, ритмікою, римою
підказує мелодію. Композитор
може використати цю поетичну
мелодію для творення музики.

“Осіннє золото” — доверше-
ний твір мистецтва. Ціле життя,
наповнене радістю і боєм, спо-
гадами, автор вмістив у лаконіч-
ний пісенний твір. Кожна фраза
викликає ніжний трепет душі й
глибокі переживання. Чому гово-
рять, що українська мова співу-
ча? Бо, крім образності, ніжності,
багатства синонімів, омонімів то-
що, вона наповнена голосними
звуками, які навіть у ненаголо-
шених складах вимовляються
чітко. Майже кожен рядок “Осін-

нього золота” завершується го-
лосним звуком, що має надзви-
чайне значення для співу. Для во-
каліста звуки *а, о, я, ю* — особли-
ві. Вони дають свободу, в якій го-
лос раюватиме, захоплюючи спі-
вом слухача.

Так міг написати тільки укра-
їнець, бо рідна мова в ньому —
небесний звук. Вона невід’ємна
від його мислення і почувань. Це
про Дмитра Луценка.

Перший заспів “Осіннього
золота” малює не тільки сюжетну
і почуттєву, а й зорову картину:
“Багряний лист // В галях кружля,
// Шумлять отави молоді...” Уява
малює повільне кружляння осін-
нього листа, п’яний аромат осе-
ні. І хоча людині відведена тільки
мить у цьому великому світі, од-
нак у пісні нема трагедії...

*А я люблю,
А я люблю,
Люблю, як в юності.*

Скільки ніжної радості! І
світлої, теплої печалі. Це триумф
почуття. Пісня дає людині нас-
нагу до життя. “Осіннє золото”,
напевно, вилікувало від депресії
не одну душу. Чи передчував По-
ет шасливу долю свого творін-
ня? Чи знав, що коли стане зо-
рею, то ще довго на цій землі

звучатиме це золоте освідчення
в любові?

Про психологію народження
поезії, про вплив поетичного сло-
ва на духовний світ людини, про
етику почувань залишили нам на-
укові дослідження К. Ушин-
ський, І. Франко, К. Станіслав-
ський... І. Франко, розглядаючи
секрети поетичної творчості, пи-
сав: “...*Не в тім, які речі, явища,
ідеї бере поет чи артист як мате-
ріал для свого твору, а в тім, як він
використас і представить їх, яке
враження він викличе при їх допоміж
в нашій душі...*”

Пісенний поетичний твір так
само потребує душевної напру-
ги. Тільки якщо власне поезія
може мати складні художні об-
рази, які спонукають до розмір-
ковування, то пісенна поезія —
це особливий лаконізм (пісня
звучить 3—4 хвилини), глибо-
кий образ, доступність сприй-
няття. Слухач з перших рядків
повинен зрозуміти зміст пісні,
відчуті її красу.

Творити сучасну українську
пісню непросто, бо до нас були
світоті. Наш обов’язок — при-
маючи виклик часу, його темп,
ритміку, його естетичні смаки,
зберегти надбання, створені до
нас, і наповнювати мистецтво, а
отже, і життя істинними духов-
ними цінностями. А інакше в чо-
му сенс життя?

Зоя КУЧЕРЯВА

БЛЬ (диптих)

— Виходите? — спитаю у трамваї.
— Даруйте... —
до прохожого звернусь.
У відповідь —
іронія безкрая.
Стерплю.
До неї боєм доторкнусь.
І може хтось не витримає болю,
І може хтось
Усім смертям на злість
Почує слово
РІДНЕ,
наче долю,
Й по-українськи
раптом
відповідь.

Україно моя! Озовись, де ти є?
На яких островах дихає серце твоє?
Чи в Канаді, чи десь
Залишилось на днесь...
Вже готова труна,
Та без віка і дна...
Хоч собою закрий!
Хоч кричи, вовком вий!..

Я розбиваюсь об реальність...

Та облиш. Не страждай —
Колима — рідний край...

Там твої, Україно, могили й хрести.
Ти їх будеш довіку на серці нести.
Колима — тінь твоя,
Божевільне ім’я.
На душі й на лиці
Рани, шрами, рубці...
Наплодила сліпців.
А могили оці
Не страшні, бо мовчать
Дух твій, розум і рать.

Я, здається, любов ненавиджу свою,
Бо в тобі я себе звіддала впізнаю...
В самотності душі
Хоч надію лиши
І прозрій. Оживи!
Я звертаюсь на “Ви”.
Ви із мук і болінь —
Найсвятіша з Богинь,
Не зостаньтесь, як тінь,
Україно...
Амінь!

ДВІЧІ РОЗП’ЯТИЙ

В. Стусу

Пливла труна над Києвом гріховним.
На Байкове стелився листопад.
Вертала Україна в землю кровну
Своє дитя, щоб серцю дати лад,

Прошепотіти у молитві: “Я з ним”,
Повищати у каятті своїм,
Піднятися з колін услід за в’язнем
І на коліна стати перед ним,

Заступником оскверненої мови,
Беззахисним, як у неволі птах.
Яке знайти для нього шире слово?
Чим змити кров
з його страждених плах?..

В якій землі тобі, Василю, краще?
На кладовищі зеківським чи тут?..
Та ми ж клялись
не осквернить нізащо!
Та ми ж клялись:
стежки не заростуть...

Не вір, Поете! Світ іще не бачив,
Щоби могила у вогні звилась!
Твоя душа звелась на хрест гарячий,
Заплакала і в небо піднялась...

Невігласи! Якої ще вам плати?!
За вас давно відмучився Ісус.
Христос, і той єдиний раз розп’ятий,
А двічі — син твій, Україно,
Стус...

Я РОЗБИВАЮСЬ ОБ РЕАЛЬНІСТЬ

Я досягла! Я досягла вершини!
Освятчую душі моєї шал,
Якщо знайшла мені стократ єдиний
І вимріяний стільки ж ідеал.

Іду — землі не чую під ногами,
Бо на руках мене життя несе.
Прожите — ніби геть із серця камінь.
Усе — віднині, і навіки — все.

Яка нестримна, неповторна віха!
Ані розчарувань, ані тривоги.
О радості!
Та співчутливо тихо
З ікони подививсь на мене Бог.

Він був правий!
Одна й та сама даність...
(Приймімо сутність неправу).
Я розбиваюсь об реальність!
Та піднімаюсь.
І живу.

Іще не видно стежку до кінця
Іще усмішка наче до лица,
Але й початок тихо досягав,
І я в собі шукаю, чи то я....

Кінця не промину і не втечу.
Мину. Переживу. Перетечу.
У виміри інакші перейду.
Себе в якій матерії знайду?..

Біжу, ще поки вітер не дочах.
Сивіє вітер прямо на очах...

А дні ж були... Мої ж були! Були!
Поплакати нема коли.

О НЕВЛАШТОВАНІСТЬ ДУШІ...

О невлаштованість душі...
Ти — зойк, що муку пережив.
Ти — кінь, стриножений в бігу.
Ти — пісня, кинута на глум.
Ти — мов ікона у вогні,
Так розтинаєш все в мені.
Давно забуте джерело —
Воно було чи й не було?..
Куди ти рвешся і чого!?
Тривожна суть єства мого.
О талісман мій і вампір,
Я не клянусь тебе, повір.
Скажи замученій ущерт, —
Ти на мою чекаєш смерть?

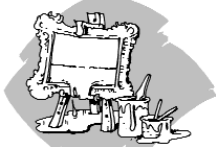
Увійду в свою тінь
І затихну. Пройду
І відлуння свого не залишу.
В день останніх провин
Тільки руки зведу
Я за криком останнього вірша.

— Ліричний день, ти знову проминув
Зігрів, поколиса і втік — покинув.
І не збагнеш ніяк свою провину
У тім, що звабив, що невірний був.

Лиха твоя душа, явись, поглянь —
Нема рятунку від журби і муки.
З твоєї, бач? солодкої принуки
Я споминами розриваю рань!

— Не дорікай. Бо тільки я один
Тебе таку безтрепетну побачив.
Я поспішав, але торкнувся, одначе,
Мов скіпкою до тліючих вуглин.

Палай іще. Не прагни небуття,
Звичайних буднів. Тихо і невинно...
Я ще прийду, зігрію і... покину,
Але продовжу тим своє життя.

Лідія ЧЕРПАКОВА,
м. Полтава

Вальбомі вміщено 145 творчих робіт митця. Поціновувачі мистецтва одержали щедрий подарунок від Володимира Івановича, адже там зібрано кращі роботи художника. Починається книга солідним розділом “М. В. Гоголь”. Для нього тема Великого українця близька, хвилююча, багатогранна. Це наслідок майже чверть вікового занурення у світ творчості видатного письменника. “1986 року я, співробітник Полтавського обласного будинку народної творчості, — зазначає Дерябін у поясненні до розділу, — працював над експозицією розділу народного мистецтва у тільки-но побудованому літературно-меморіальному музеї Миколи Гоголя в селі Гоголево (Яновщина) Шишацького району, і саме тоді я гостро відчув, як образ великого письменника з’являється на його батьківщині скрізь, дивуючи своєю реальністю...” Через багато років, тому, побувавши в Італії, перечитавши кілька разів працю Вересаєва “Гоголь у житті”, Володимир Іванович створив першу композицію “Микола Гоголь в Італії”. Кожний новий твір на цю тему ставав своєрідною зустріччю з реальністю, у якій перебувають герої Гоголя. Двадцять шість полотен цього розділу переконливо говорять про закоханість митця у Великого Гоголя, своєрідне бачення його світу. Тут і “Ніс Гоголя”, і “Сорочинський ярмарок” і “Осінь у Яновщині”, і “Грот Гоголя”... Не пройшов художник повз “Шинель”, “Появу Чичикова” з наступною його втечею. Трепетно вималювані “Ляльки з гоголівської серії” — Чичиков, погруддя Манілова, Ноздров, Коробочка, Собакевич, Плюшкін. А чого варт “Театральна композиція до гоголівської виставки”?! Своїми урбаністичними пейзажами митець запрошує здійснити подорожі на “Золотий пагорб Полтави”, податися до Північної Італії, помилуватися “Златою Прагою”, відвідати “Собор Святого Штефана” у Відні, карнавал у Венеції, вдихнути аромат “Польових квітів у французькому відрі”, “Червоних та білих троянд”. Жінки у художника асоцію-

«ВІДЧУТТЯ СЕНСУ ЖИТТЯ»

Саме таке враження залишають у душі глядача художні полотна заслуженого діяча мистецтв України Володимира Дерябіна. Цього року в полтавському видавництві “АСМІ” вийшов альбом творчого доробку майстра пензля. За підсумками обласного конкурсу на “Кращу книгу року”, який проводить облдержадміністрація, альбом “В. Дерябін” визнано переможцем у номінації “Культура і мистецтво”. Видавництво і художник відзначені дипломами.

Володимир Дерябін — художник-пейзажист, художник-ілюстратор, художник-оформлювач, художник сцени. Його хвилюють теми “відлуння часу” “зі всією закономірністю логіки протиріч...”

ються з квітами. Їм присвячений цілий розділ із рядками Омара Хайяма...

А яка оригінальна в нього галерея “Козака Мамая” — цього таємничого символу душі україн-

Козак Мамай із рушником. 2007 р.

ців, який уособлює “своєрідний образ волелюбності, стійкості та невмирущості народу”. Дев’ять полотен передають яскраво емоційні відчуття самого художника, які довелося йому пережити від картин із зображенням Козака Мамая, вперше побачених у 70-х роках у Полтавському художньому музеї. Те враження й досі імпульсує з картин майстра і не по-

лює його протягом багатьох років. Графічні роботи Дерябіна мають власну глибину простору, конкретний мотив, його малюнки наповнені узагальненими силуетами. Він — випускник Харківського художнього училища — не один рік життя віддав театральному мистецтву. Працював головним художником Республіканського театру музичної комедії у місті Саранськ (Мордовія), згодом — Полтавського обласного академічного українського музично-драматичного театру імені М. В. Гоголя. Тож цілком природним в альбомі є розділ “Театр”.

М. Гоголь у Яновщині. 2003 р.

лює його протягом багатьох років.

Пробує свої сили Володимир і в книжковій графіці. Частина з його доробку наведена в каталозі: “Гетьман Іван Мазепа у західноєвропейських джерелах 1687—1709” Теодора Мацьківа (Німеччина); “Розгром Полтави” Дмитра Солов’я (США); “Виховний ідеал” Григорія Вашенка (Німеччина—Бельгія) та інші перші перевидання наших земляків-емігрантів на Батьківщині. Зага-

лом Дерябін проілюстрував одинадцять книжок.

Мені неодноразово доводилося бувати на персональних виставках цього талановитого художника, і від кожної отримала глибокі враження, незабутні хвилини відчуття любові до прекрасного, вічного, приголомшуючої несподіванки, як, наприклад, із серії “Космос”. І на думку завжди спадають слова мудрого Тараса Шевченка: “Високе мистецтво сильніше діє на душу людини, сильніше, ніж сама природа. Яка незбагненна божественна тайна ховається у цій справі руки людини, у цьому божественному мистецтві? Творчість зветься ця велика божественна тайна”. Саме їх взяла за епіграф до передмови альбому його автор Нелля Даниленко. Вони дають ключ до розуміння творчості Володимира Дерябіна, чий картини можна побачити не лише в музеях України, а й Мюнхена, Кракова.

Нещодавно маестро знову запросив у Полтавський краєзнавчий музей на свою виставку “Світло неба”, щоб ми долучилися до його роздумів про Всесвіт, силу, красу і нескінченність буття...

СЛОВО

Прогвіти

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

ПЕРЕДПЛАТА — 2012

Вартість передплати

(з доставкою і поштовими витратами):

Поштовий індекс — 30617, сторінка 68 в “Каталозі”

на 1 місяць

9 грн 37 коп.

на півроку

53 грн 37 коп.

на 3 місяці

27 грн 51 коп.

на рік

105 грн 54 коп.

Ви — зі “Словом Прогвіти”, бо це — Ваша газета!

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Прогвіти”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Любов ГОЛОТА
Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Ярема ГОЯН,
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Іван ЮЩУК

Заступники головного редактора
Петро АНТОНЕНКО
279-49-47,
Євген БУКЕТ
279-39-55

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел./факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ прогвітянської роботи
Надія КИР’ЯН
Відділ культури
Микола ЦИМБАЛЮК
279-49-47

Відділ літератури
Марія КУЧЕРЕНКО
270-55-57

Відділ коректури
Тетяна ЩЕРБАК
Ірина СТЕЛЬМАХ
278-63-69

Комп’ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК,
Олег БЕССЬКИЙ
278-63-69

Кореспонденти
Наталія АНТОНЮК,
Уляна ВОЛІКОВСЬКА

Черговий редактор
Микола ЦИМБАЛЮК

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua

Видруковано з готових фотоформ на
комбінаті “Преса України” у середу.
Зам. № 3301251
Наклад у грудні — 18 800

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Прогвіти”
обов’язкове.

Індекс газети
“Слово Прогвіти” — 30617

ТАРАС ЧОРНОВІЛ: «МРІЮ ПРО УКРАЇНУ — ЄВРОПЕЙСЬКУ ДЕРЖАВУ З НАЦІОНАЛЬНИМ ДУХОМ»

Тарас Чорновіл народився 1964 року у Львові в родині відомих політичних і громадських діячів В'ячеслава Чорновола й Олени Антонів. Закінчив біологічний факультет Львівського державного університету ім. І. Франка. Учасник дисидентського руху, брав участь у роботі УГГ і УГС, у виданні незалежної преси. Депутат Верховної Ради України останніх чотирьох скликань. Одружений, має трьох синів.

— Тарасе В'ячеславовичу, на якій стадії зараз розслідування обставин загибелі В'ячеслава Максимовича Чорновола?

— Ситуація неоптимістична. Свого часу мені вдалося добитися, щоб справою, яку ледь не закрили, знову зайнялася Генеральна прокуратура. Були гучні заяви Пшонки про ретельне розслідування, навіть у Януковича якось прохопилося, що досі не розслідувано справи про загибель визначних державних діячів, очевидно, йшлося і про справу Чорновола. На превеликий жаль, обмежилися закриттям однієї версії. Вона, на мій погляд, тупилова: після ексгумації тіла Чорновола підтверджено, що ніхто не добирав його після аварії, просто в такій аварії вижити було неможливо.

Тобто розслідування провели формально, хоч я очікував, що воно охопить ширший спектр питань. Справу знову передали в міліцію, аби направити в суд з одною-єдиною версією: це звичайна дорожно-транспортна пригода.

Але чому не зроблено фундаментальних слідчих дій у попередній період? Чому Служба безпеки усунула від розслідування? Чому слідство не відпрацювало версію щодо наявності якоїсь півки у Марчука? Вважаю, справу умисне розвалювали раніше, і сьогодні Генпрокуратура провондять формальне розслідування. Злочин проти державного діяча ніхто не хоче розслідувати.

— Ви ще замолоду брали участь у правозахисній, дисидентській діяльності. Очевидно, родинна атмосфера впливала на становлення Вашого національного, демократичного світогляду?

— Учасником руху шістдесятництва я став уже за фактом свого народження. Коли батько працював на Київській ГЕС і займався самвидавством, і до нас приходили з КДБ, то в нашому баракі терміново загортали в мої пелюшки різну самвидавівську літературу, що підпадала під кримінальну статтю про антирадянську агітацію і пропаганду, і мене вивозили на прогулянку. Я виростав у такому середовищі. Хто тільки не був у нашій оселі: Стус, Драч, Світличний, багато інших світлих особистостей. Життя вирувало не лише в Києві, а й у Львові. Коли у мене запитували, ким хочу бути, я відповідав: політиком. А що це означає? Бути дисидентом і сидіти в тюрмі.

Моя родина взагалі унікальна. Мати, Олена Антонів, відома учасниця протестного руху у Львові, активістка підпільної Греко-Католицької Церкви, ще була координатором Солженіцинського фонду фактично на всю

Правобережну Україну — це допомога політв'язням і їхнім сім'ям. Через наш дім проходили величезні кошти: хтось щось привозив із діаспори, хтось із Ленінграда. На них купували ліки, продукти, які раз чи двічі на рік можна було відправити посилкою політв'язневі. Допомогали й родичам в'язнів.

Мою маму теж ледь не заарештували, але її так поважали, що навіть секоти КДБ відмовлялися свідчити проти неї. Це вже був не сталінський період, і хоч людей ув'язнювали за громадську діяльність, та все-таки треба було мати хоча б якісь докази. А тут не вдалося знайти жодного. Облили брудом у пресі, постійно переслідували, мама вже не мала змоги працювати за фахом — лікарем.

На жаль, сімейне життя мами з батьком не склалося. Моїм вітчимом став унікальний чоловік — Зиновій Красівський, людина, яка поєднувала дисидентський рух із рухом повстанським. Ще в дитинстві (воєнному і повоєнному) брав участь в акціях УПА, був одним з ініціаторів та ідеологів Українського національного фронту, увійшов у Гельсінкську Групу. Він пройшов пекло радянської каральної психіатрії, та попри це залишився людиною з неймовірно світлим розумом. Крім того, був ще й талановитим письменником. На жаль, ніхто так і не видав його роман “Байда”, кажуть, що написаний важкуватою мовою, яка нагадує мову українських неокласиків. Слава Богу, масово читають його поезію.

— Друга половина 80-х: перебування, гласність, агонія Союзу, бурхливий час національно-демократичного піднесення, час змін.

— Перші новітні організації, які стали основою тих потужних структур, що готували розвал Союзу, виникли на межі 70—80-х. Особливе значення мала Українська Гельсінкська Група. Я як неповно-

літній офіційно не був членом УГГ, але виконував певні доручення, фактично був кур'єром. Ніхто навіть не здогадувався, що коли неповнолітній Тарас Чорновіл летить у Москву, то він везе з собою дисидентську хроніку, яку потім передавали за кордон іноземним журналістам чи дипломатам.

Українська Гельсінкська Група зазнала найбільше репресій, ув'язнили всіх, окрім Надії Світличної, яку фактично вигнали з України в Америку. Усі інші потрапили за ґрати, причому за кримінальними статтями, і це була особлива жорстокість і цинізм Федорчука, тодішнього голови української КДБ.

Потім УГГ стала прообразом для відновлення демократичних інституцій. Коли батько відновив видання журналу “Український вісник”, він вирішив: для того, щоб була організаційна структура, треба відновити Українську Гельсінкську Групу. Ще відбував покарання Михайло Горинь, шойно загинув Василь Стус (це друга половина 80-х), тільки починалися акції протесту на вулицях. Батька тоді лише публічно обплювали в пресі, але до репресій не дійшло.

У батька виникла ідея створити в Україні першу незалежну політичну партію. Такі були в Прибалтиці, у Грузії Мераб Костава створював подібну. І коли на одному із зібрань батько оголосив про створення Української Гельсінкської Спілки, яку формально називали правозахисною організацією, але фактично вона була партією, то навіть дехто з демократів (які потім перехопили ту Спілку в батька й вели політику на підтримку Кравчука, чинили розкол на початку 90-х, який знищив цілісність нашої національно-демократії) тоді кричали: “Нас пересадять. Ти руйнуєш у зародку наші можливості національного відродження”. Але Чор-

Із матір'ю Оленою Антонів у Львові

новіл наполягав на своєму. І ця Спілка стала центром кристалізації, навколо якого гуртувалися перші незалежні профспілки, письменницькі, мовні організації, навіть екстремальні організації на кшталт анархістів. Народні акції, такі, як Ланцюг злуки, були б неможливі без Спілки.

Радий, що брав участь у роботі УГС, у діяльності Спілки української молоді, незалежного інформаційного агентства.

1991-й — рік проголошення незалежності. Я вважаю, не в зовсім природний спосіб. Тоді Росія зруйнувала компартію зсередини, Єльцин виступив проти неї, а в Україні компартія зголосилася навіть на саморозпуск заради того, щоб зберегти тут заповідник комунізму. Багато опонентів комуністів вважали, що треба провести повну декомунізацію України. І коли у грудні 1991 року ми отримали позитивний результат на референдумі про незалежність, треба було розпустити Верховну Раду. Мій батько став ініціатором цього розпуску. А наша національно-демократія криком кричала на Народній Раді в парламенті: “Ми не допустимо розпуску, ми підтримуємо Кравчука, зробимо з нього національного президента, збудуємо національну державу”. Хоч навпроти сиділа комуністична більшість, група 239, червоні директори, які грабували країну. А коли б ми обрали нову Раду, до парламенту прийшли б абсолютно інші люди. І Кравчук тоді справді мав би підтримку, зокрема й Руху. Він ішов до цієї ідеї, переймав рухівську ідеологію. Та зрада 1992 року зупинила розвиток України як незалежної держави. Тоді не зробили останнього кроку, щоб ліквідувати Радянський Союз у межах України. Вважаю, наша держава не завершила процес становлення незалежності.

— Як Ви охарактеризуєте 10 років правління Кучми, адже це половина нашого періоду незалежності.

— Пригадую, як наша демократична спільнота плакала після програшу Кравчука, який нібито був національним героєм. Та це зовсім не так: він був непоганим чоловіком, який не міг зробити нічого, щоб Україна стала демократичною державою.

Кучма в певний період був зацікавлений у тому, щоб піти вгору. Заявляв, що українська ідея не спрацювала, та для того, щоб вона спрацювала, він зробив більше, ніж Ющенко і Янукович разом узяті. Тепер щодо НАТО. Якби не ота дуже темна для мене історія з Георгієм Гонгадзе, півкамі Мельниченка (яку реально використала тільки Росія), думаю, ми ще до 2004 року могли бути країною-членом НАТО. І вже були б на підході до Євросоюзу.

Кучма — складна постать. Він фактично створював щось на кшталт олігархічно-кланової, але все-таки європейської держави, не євразійської.

Кучма не втілював задумане. Там добре проглядається робота російських спецслужб, які, зрозумівши, що він грає на дві сторони, одну сторону зарубали, і він справді став ізгоєм у Європі.

Постать неоднозначна. Вести Україну в Європу, а сьогодні виступати за Митний союз із Росією? За Кучми почалося нищення політичних опонентів, імітація публічного політичного життя, оця гойдалка — тих підняти, тих опустити, тим щось дати, з тими зіграти в якісь ігри. Якби 1992 року відбулася кардинальна зміна в державі, Кучма просто не зміг би бути президентом.

— Ми можемо поговорити на таку непросту, може, й важку для Вас тему, як Помаранчева революція?

Із Олександром Ємцем і просвітянами: державний кордон

— Помаранчеву революцію я бачив із другого боку і ставлення у мене до неї неоднозначне. Я формально підтримував Януковича з двох причин. По-перше, занадто добре знав, хто такий Ющенко. І все, що про нього зараз говорять, я говорив 2002—2003 рр. По-друге, була віра в те, що Янукович змінюється. Це вже потім повне відторгнення його під час Помаранчевої революції напевно його на шлях автократизму і т. ін. На той час це була людина, яка, з одного боку, намагалася чогось навчитися, а з іншого — людина, яка постала проти Кучми. Ще перед другим туром виборів почалася сильна війна. Я все це бачив, це здавалося мені обнадійливим, та не врахував, що може бути таке месіанство, яке здобув Ющенко, не міг передбачити, що так піде Майдан, навіть не вірив у можливість Майдану. Потім побачив, що люди приїхали і стояли за якісь великі ідеї. Але, на превеликий жаль, Майдан перемелював їх в один-єдиний лозунг: “Ющенко — так!” Тому до всіх, хто був на Майдані, у мене величезна претензія: ви зробили Ющенка президентом, зробили, закриваючи очі на те, що фальшування були не тільки з боку Януковича, а й у команді Ющенка. Я знаю це як учасник третього туру голосування, керівник виборчого штабу Януковича. І за цих обставин Ви, зробивши його президентом, не змусили виконувати свої обіцянки, дозволили багато говорити і нічого не робити.

— Ви допускаєте, що люди на Майдані стояли не за Ющенка, а проти попереднього життя?

— Я розумію, що так. Але якщо ви виходите й щось намагаєтеся змінити, то несете за це відповідальність. Ви згодилися на Майдані на трансформацію своїх гасел, а хіба там були гасла за справедливість, чесну владу? Ні. Людям, які їхали, готували гасла, і вони погодилися їх узяти: “Ющенко — так!” Усе було не тільки на народному гніві: штаби працювали. Люди грали свою роль широко, але грали чужу гру.

— Вважаймо, що Ви вже дали оцінку президентству Ющенка.

— Ющенко мав гарні наміри, але ними, як відомо, встелена дорога до пекла. Є речі, які зробив Ющенко: домігся визнання Голодомору геноцидом українського народу. Він створив умови, аби встановити пам’ятники жертвам, але загнав це в комсомольську систему виконання, перетворив на контрверсійну тему. Як і інші теми, наприклад, НАТО. За Кучми лише комуністи говорили щось проти НАТО. За Ющенка противників НАТО значно побільшало, що дало змогу Януковичу, спіраючись на цю статистику, нівелювати тему НАТО на угоду Росії.

— Ви були в лідерах виборчого списку Партії регіонів на парламентських виборах 2006 і 2007 років, а потім відійшли від цієї політичної сили.

— Вибори 2006 року особливі, на них нам ще треба було шукати людей. Не дуже хотіли балотуватися, були й такі, що сумнівалися, чи партія взагалі подолає тривідсотковий бар’єр. І тоді політичне обличчя людей відіграло немалу роль. Не всі могли виступати перед виборцями. Я ж “відкатав” виборчу кампанію всі шість місяців. Але ще наприкінці 2005 року писав В. Януковичу заяву, що відмовляюся від балотування у списку партії, та мене включили в першу п’ятірку.

Був конфлікт із партією і перед виборами 2007-го. Я звинуватив партію у непродуманих рішеннях, зокрема щодо створення конституційної більшості, у тому, що почали загравати з Росією. Відтоді наші стосунки з Партією регіонів уже не були безхмарними, особливо після створення нової фракції ПР, в якій з’явилися проросійські і злочинські елементи.

Для мене деякі питання були абсолютно чіткими: питання Голодомору — святе. Я знав, що треба за це голосувати, і голосував. Мовні питання для мене святі, завжди підтримую національні інтереси. Навпаки, за якісь кланові питання фракція голосує, я — ні.

— В оточенні В. Януковича зараз є серйозні політики?

— Річ у тім, що люди підходять до дверей кабінету Януковича зі своїми думками, а виходять із думками, які подобаються президенту. Навіть у порядних людей там виробилася тенденція: не говорити Януковичу того, що йому може не сподобатися.

— Влада і опозиція. Ви і Ваша депутатська група “Реформи заради майбутнього” не є частиною провладної більшості, але не позиціонуєте себе як опозиція. Це свій шлях?

— Це група людей, які на попередніх виборах були класичними мажоритарниками. Можна звинувачувати когось у політичній невизначеності, але це люди неконформістські. Врешті, це й форма існування у цьому парламенті, бо в українському парламенті опозиції немає. Як і реально сформованої політичної опозиції в державі. Не може вважати опозицією Блок Юлії Тимошенко і партію “Батьківщина”. Я бачив,

В обіймах Віктора Януковича

що вони діяли за тими ж принципами, за якими сьогодні діє Партія регіонів. Будуть знову при владі, стануть тією ж Партією регіонів.

Опозиція зараз створюється в соціальній сфері, в парламенті її не існує. Іти працювати на угоду БЮТу чи уламкам “Нашої України”? Можна підтримати їхні окремі ініціативи, що ми часто й робимо, але працювати там ні з ким. А йти у владу і брати зобов’язання голосувати за неподобство, яке там відбувається, ми теж не можемо.

Ми обрали нормальну позицію. Є певні реформи, які треба проводити. В. Янукович їх свого часу озвучив. Це ідеї, які відповідають європейським принципам. Але ми не входимо в більшість і не отримуємо жодних преференцій. Комуністи, які входять у

більшість, кричать, що вони великі опозиціонери, а член політбюро компартії України є водночас головою митниці України, найкорумпованішою, найбруднішою організацією, яка створює безліч проблем українському бізнесу. Мабуть, і компартія на цьому добре заробляє.

— Як охарактеризуєте ситуацію в гуманітарній сфері протягом 20-ти років незалежності?

— Там стагнація. Ми дожилися до того, що на 20-му році незалежності патріотів, які сповідують національні принципи в історії, ідеології, мовній політиці, культурі, цькують, а людей, які сповідують найбрутальніший сепаратизм, зневагу до всього українського, піднімають владною драбиною. Українська держава поки що не реалізована, тут сьогодні правлять ті, кого у будь-якому нормальному суспільстві назвали б окупантами. У владі є люди з радянського минулого, наприклад, Азаров, який не проросійський, але він просто далекий від національних, гуманітарних питань, а є відверто російські, і я не здивуюсь, якщо у владу хтось із них потрапив за грубі російські гроші, за квотами, які нав’язувалися Росією. Тому в нашій гуманітарній політиці ми не зробили відчутних кроків.

— Можливо, у владі, серед політичної еліти взагалі бракує людей високої культури, духовності?

— Згадаймо кінець 80-х—початок 90-х: тоді ми виходили на мітинги, стояли на молебнях, а ті, кому національні ідеї були чужими, активно йшли в бізнес, гребли під себе, зайняли місця, які ми прогавили. А потім із бізнес-еліти утворилася політична еліта. По-

Акція “Україна без Кучми!”, 2001 р.

співробітництво. Ми маємо дружити, співпрацювати з Росією, чому ні? Так само з Китаєм, який набагато потужніший і перспективніший за Росію. Тільки впаде ціна на нафту або закінчаться її запаси, Росія розсиплеться, як картковий будиночок. Вона вже розсипається. А Китай — це Китай, Японія — це Японія. Є й Індія, Пакистан. Наприклад, цінність контактів з Індією, на мій погляд, набагато важливіша, ніж із Росією, і не несе Україні жодних загроз, які йдуть із боку Росії. Тож треба приструнювати тих, хто починає говорити про інші вектори.

Наша найбільша проблема у тому, що ми дуже хочемо в Євросоюз, але не хочемо, аби нам вказували, якими нам там треба бути. Хочемо бути такими, як зараз: з керованим правосуддям, повною концентрацією влади, волюнтаризмом, нечесними виборами. І віримо, що Євросоюз нас такими захоче. Але ми дуже помиляємося.

І до цього бажання влади додаються споживацькі настрої суспільства. Хочемо в Євросоюз, бо там добре живуть, хочемо мати пільги, соціальні гарантії, як там, але не хочемо працювати так, як у Євросоюзі. Доки ми з себе це не витравимо, в ЄС нам не бути.

— Соціальні протести, які виходять зараз в Україні, мають підґрунтя?

— Безумовно. Будь-який закид на адресу протестувальників можна зробити, лише коли буде економія в діях влади. Ось тут, поруч із Верховною Радою, зараз будують вертолітний майданчик для влади, якусь естакаду, мости. Не здивуюсь, якщо ще буде тунель звідси до Банкової. Сюди пішло не менше півмільярда гривень з бюджету, а буде й два-три мільярди, враховуючи розкрадання.

— Що скажете про наш парламент, загалом про парламентаризм в Україні?

— Парламентаризм в Україні деградує, і мене це лякає. Я прийшов у парламент третього скликання, бачив Раду наступних скликань. Так-от, третє й четверте скликання приємно згадувати. Це був парламент. Він говорив “Ні!” і відстоював, щоб закони ухвалювали у Верховній Раді, а не на Банковій.

Ми колись ухвалили абсолютно неприйнятний для нас закон про вибори парламенту за закритими пропорційними списками партій, та партії виявилися неадекватними для такої системи. Внесли у списки тих, хто заглядатиме керівництву до рота, продавали місця за гроші. Парламенту нема.

Але зараз, незважаючи на всю

критику того виборчого закону, який шойно ухвалений, за який і ми голосували, вірою, що це добрий закон. 2012 року до Верховної Ради паралельно з відфільтрованими списками прийде і велика група мажоритарників. І через півроку вони скажуть, що їм треба рахуватися з думкою своїх виборців, а десь із 2014 року це вже буде набагато кращий парламент, ніж зараз. І Янукович уже не зможе опертися на нього, а якщо він буде президентом до 2015 року, то цей парламент не пустить його на другу каденцію.

— Якою б Ви хотіли бачити Україну для себе, своїх дітей, всіх українців?

— Європейською, з елементами збереження національних традицій. Має бути акцент на мовному питанні, культурі, щоб це максимально підтримувала держава. Я категорично проти деяких так званих цінностей, які нам сьогодні накидають з Європи, отої розпусти, яку засуджують усі церкви і яку подають як ідеал європейської культури.

— Які Ваші літературні, мистецькі уподобання?

— Зараз дочитую “Празький цвинтар” Умберто Еко. Це фантастична річ. Еко взагалі працює в різних версіях мови, історичних концепцій, релігійних рухів. Дуже його люблю. Також подобаються твори на історичну тематику, особливо українську. Із захопленням прочитав “Чорний ворон” В. Шкляра. Люблю поезію. Нещодавно придбав великий том В. Симоненка, практично повне зібрання, також Олену Телігу. Вражає Шевченко: поема “Марія” — це велич.

Щодо музики, дуже люблю класику: Генделя, особливо його ораторії, Гайдна, органну музику Баха. Подобається сучасна органна музика, захоплююсь Чюрльонісом, не тільки його органною музикою, а й симфонічними поемами. “Мертвий півень”, “Гайдамаки”, “Тартак”, багато інших гуртів також не залишають байдужим.

— Ви чудово знаєте польську мову, чи знайомі з цією культурою?

— Люблю польське кіно. Анджей Вайда — взагалі щось неймовірне, особливо його старі фільми: “Людина з каменя”, “Людина із заліза”. Надзвичайно високий рівень, у європейському кіно мало подібного, хіба що деякі фільми Довженка та низка французьких картин. Подобається сучасна польська поезія. Коли хочеться чогось легкого, розважального, слухаю пісні Марилі Родович.

Спілкувався
Петро АНТОНЕНКО

Зоя ШАЛІВСЬКА,
м. Конотоп Сумської обл.

ОСВЯЧЕННЯ СОБОРУ

Подорожуючи Україною, мимоволі звертаєш увагу, як багато храмів будують останнім часом. Українці повертаються до християнської моралі, духовності, що здавна притаманні нашій нації. Ще 1654 року мандрівник із Сирії Павло Алепський захоплено описував церковне життя України, її величні храми з чудовим розписом, хоровий спів, “від якого хитаються гори й долини”. Дивувався, що на козацькій землі “всі вони, за малими винятками, навіть здебільшого їхні жінки та дочки, вміють читати та знають порядок богослужби і церковний спів. Крім того, священники вчать сиріт та не дозволяють, щоб вони тинялися неуками по вулицях”. Про високу моральність українців писав і Олесь Гончар: “Пригадую, яких людей бачив у дитинстві: яснолиці йшли до церкви, охайні, статечні. Звідти поверталися одухотворені. Тож коли було зруйновано моральні загати і демона жорстокості спущено з ланцюга?”

Прекрасні храми були збудовані і в нашій країні. Дивовижної краси церкви Успіння Пресвятої Богородиці, Богоявленської, Різдва Богородиці та інші залишилися у пам’яті старожилів, зокрема світлої пам’яті краєзнавця Бориса Хвостова. Із болем розповідав він, як по-дикунськи більшовики знищували ці святині. У

церковних дворах влаштовували привселюдне спалення ікон, які примусово зносили школярі. Відомо, що тільки на Конотопщині 1930 р. знищено близько 40 тисяч ікон. Люди впадали у відчай від споглядання, як гинуть давні храми.

Розоряли церкви, знищували їхніх служителів. На Конотопщині особливо страшних репресій зазнала автокефальна церква і її священники: Григорій Губенко, Микита Ігнатенко, Тихін Школярєнко, Степан Кудраш, Павло Тарасенко, Давид Пухальський, Іван Мочарський. Автокефальний священник із приміського села Підлипне Дмитро Карпенко 26 років провів на засланні. Загалом по Конотопському округу в 1929—1932 роках репресували 58 служителів культу. Було заарештовано і розстріляно багатьох просвітян, церковних хористів “за участь в українській контрреволюційній організації “Просвіта”.

Спливали роки... Вірян не полишала надія відродити сплюндровані більшовиками церкви. Адже забутий моральний кодекс будівника комунізму не зміг замінити християнські заповіді. Із відродженням України у 90-х роках минулого століття почали відроджуватись храми.

До 350-річчя Конотопської битви коштами української діас-

пори постав у Конотопі Собор Різдва Пресвятої Богородиці. 2009 року на ньому були освячені хрести. Настоятеля храму отця Павла Кузя шанують прихожани. Щирий у спілкуванні, усміхнений, завжди готовий дати пасторську пораду, він зумів згуртувати громаду. Козаки Конотопської сотні — парафіяни храму, тут зберігають і свій прапор. Інформаційний бюлетень Собору “Православна Конотопщина” цікавий багатьом країнам.

І люди пішли до храму попри злісні вимисли, плітки, а то й погрози. Служителі патріархату сусідньої держави навіть дітям у школах погрожують Божою карою, якщо ті посміють зайти до нашої церкви.

Восени відбулося освячення храму. Хлібом-сіллю зустрічали парафіяни в українських одностроях Святейшого Патріарха Київського і всієї Руси-України Філарета. Прибуло багато гостей з Києва, зокрема відома поетеса Наталка Поклад. На урочистому богослужінні були й посланці української діаспори з Чикаго. А храм справді величний. Вражає красою іконостас, виготовлений відомими майстрами з Коломиї, на якому поряд зі святими зображений і мученик — останній кошовий отаман Запорізької Січі Петро Калнишевський.

У храмі дивовижна акустика, чисті голоси вихованців Київської духовної семінарії прекрасно звучали. Затамувавши подих, слухали парафіяни сповнену глибокої мудрості проповідь великого українського патріота, безкомпромісного святийшого Патріарха.

А в церковній громаді попереду ще багато роботи: не лише упорядкування церковного двору, а й перетворення храму на справді осередок культури і духовності. При храмі діятиме недільна школа, бібліотека.

...Горять на сонці золоті бані гордого храму — символу відродженої віри та духовності. Знову зустрічає вірян рідна церква яскравим різнобарв’ям рушників, пахощами ладану. Заходять до свого Храму, щоб помолитися, зцілитися духовно, послухати мудрі проповіді свого настоятеля, порадитись із ним. Відроджуються і храми людських душ, поволі зникають багаторічні нашарування байдужості й огрубіння, утверджується віра в торжество добра і справедливості.

Орест ЧЕЧЕЛЬ

Це було справді відкриття: у кінці вулиці, серед високих сосен — чимала будова (колись — школа-інтернат для сиріт, а нині — комунальний заклад Київської обласної ради “Бучанська спеціалізована загальноосвітня школа-інтернат I—III ступенів з поглибленим вивченням іноземних мов”) і між її корпусами міцно вросла, як осердя, церквушка із синьо-золотим куполом — храм Успіння Пресвятої Богородиці. До неї є й автономний вхід із вулиці.

А у вестибюлі школи-інтернату весело щебечуть у великій клітці кольорові папужки, і мимоволі заслухавшись їх, на мить повірила, що у світі немає жодних проблем. На моє зачудування чергова каже, що й численні квіти довкола, і ці пташки — це справа рук закоханого у природу директора закладу Михайла Петровича Наконечного, який викладає тут історію.

...У затишній церкві закінчується служба. Молодий священник гарним голосом промовляє до па-

рафіян. Згодом знайомимосся. Настоятель храму, кандидат богословських наук протоієрей Микола Кригін організаціїю недільних шкіл займається давно. Починав у Києві при Володимирському соборі, у храмі Покрови Пресвятої Богородиці Солюнського району, для дітей із особливими потребами в соціальних центрах Києва: по вул. Льва Толстого та на Теремках. Мав задум збудувати церкву для дітей — дитячий храм. Спершу будівництво планувалося в Києві біля зупинки метро “Либідська”, але, поспілкувавшись із благодійниками, вирішив, що найкраще храм звести в школі-інтернаті. Дирекція установи з великою радістю прийняла цю ідею. Так на території Бучанської школи-інтернату виник духовний православний центр “Агнець”. Його місія тут дуже важлива — духовно-моральне виховання молоді та відродження культурних цінностей. Отець вирішив запропонувати освіті свою допомогу, своє бачення виховання дітей, долі яких часом аж надто непрості. Центр

«І ПО ВІРІ ВАШІЙ ДАВАТИМЕТЬСЯ ВАМ...»

“Агнець” входить у структуру школи і займається позакласним вихованням. Після уроків діти можуть, замість Інтернет-клубів, прийти до центру й отримати багато знань. Спочатку проводили уроки християнської етики, а згодом, щоб діти мали можливість дивитися повчальні фільми, придбали телевізор, DVD. А оскільки отеч має ще й освіту керівника художнього дизайну, бо навчався в Університеті культури та мистецтва, то в деяких своїх недільних школах, поряд із Святим Письмом і Законом Божим викладав макраме, малювання. Не секрет: аби дитина прийшла до церкви, потрібно докласти багато зусиль, зацікавити її. Почати можна з найпростішого: виготовлення виробів власними руками. Поступово до центру приєдналися викладачі пісенспіву, вишивки,

читає лекції на духовні теми. Розповідає, як поводитися у храмі, як приступити до Таїнства Сповіді й Причастя. Також вивчають Життя святих та історію Православної Церкви. Але найбільше, мабуть, цікаві не самі лекції, а живе спілкування зі священником.

Молодь найбільше цікавиться питанням шлюбу та сімейного життя. Проте більшість парафіян хочуть дізнатися, як змінити своє життя на краще, як вести християнське життя і жити для спасіння. Бо, каже отеч, прийти на Великдень освятити кошика — це одне, а коли людина починає замислюватися над своїм життям, над своєю місією на цій землі — це зовсім інше.

А ще отеч Микола з помічниками видають дуже цікавий та інформативний журнал “Агнець” (у зв’язку з фінансовими трудно-

щами в останні роки — лише в інтернет-варіанті). У майбутньому настоятель хоче побудувати у Бучч храму у стародавніх українських традиціях, аби біля нього були студії гончарства та ковальства — у справжній гончарні й кузні. Планує змурувати українську піч, аби випікати хліб. Центр має допомогти відродити наші давні традиції й культуру.

А того недільного дня в Бучанський духовний центр приїхали гості зі столиці — Тетяна Юхимівна Димань, старший викладач Київської дитячої школи мистецтв № 8, композитор і співак, лауреат премії імені Наталі Забіли (2011), привезла своїх вихованців. Дійство під назвою “Диво-крила рушники” заворожило всіх присутніх. Спочатку пані Тетяна розповіла про український рушник-оберіг, потім діти вико-

нували музичну класику й читали дитячі вірші присутньої на зустрічі Наталки Поклад, а на завершення Тетяна та Людмила Верета (дуєт “Орнамент”) подарували поезію пісню на її слова (музика Тетяни Димань) “Заспівайте, бабуню, мені колискову”. Отець Микола подякував усім за прийому гостину, запросив приїжджати ще та обдарував учасників концерту гарним виданням “Біблії” й відеофільмами, а Наталка Поклад — своїми книжками. “Вірно, що наша праця дасть добрі плоди, і невтомно працюймо на благо рідної землі”, — сказав настоятель на прощання.

Людмила ІЛЬЄНКО

Ви коли-небудь замислювалися над тим, що Вашій дитині найпотрібніше? Я замислилася і дійшла висновку не дуже оригінального: хліба та гри... Поки що цього бажає сама дитина. І про духовний розвиток маємо подбати ми, батьки.

Літо давно скінчилося, на вулиці холод, не затишно гуляти парком чи сидіти на березі озера. Але ж дитина любить гуляти, їй треба розвивати, до того ж, не перевтомлюючи, а м'яко навантажуючи її уяву. Кажу про м'якість, бо сучасний телеекран лякає жорстокістю стосунків між персонажами дитячих мультфільмів і невимовною кількістю інопланетних і доісторичних монстрів. Ці анімаційні твори захоплюють своєю динамічністю, сучасним саундтреком, фантасмагорійністю, але — майже нічого для душі дитини. Та чи й містять виховні моменти?.. І чи не зайнятість чи лень батьків штовхають наших малюків в обійми анімаційних героїв?

Адже для тих, хто живе у великих містах, заповнити вільний час якісніше не проблема.

Перше, що спадає на думку, — це зоопарк чи планетарій. Про зоопарк нема чого писати, споглядання тварин і птахів для дітей завжди цікаве, а от планетарій радує великою кількістю незвичного. Вирішено: найближчого вихідного йдемо з сином туди! У суботу й неділю об одинадцятій годині тут казки для найменших. Розповідає лектор Київського планетарію **Світлана Герасименко**: “Навіть у казці для дітей 3—6 років є деякі важливі пізнавальні дані. Наприклад, у лекції “Куди сховалося сонечко” розповідаємо, чому день змінює ніч. Наприкінці лекції-казки ми дізнаємося, що земля обертається, але до цього висновку дітям треба дійти разом із гномиком Кнопкіним, який дружить із Сонечком, і тому вирішив з'ясувати, куди ж воно ховається щовечора: виліз із-під ковдри і пішов за ніччю, і оленя зустрічав, і з хмаринками спілкувався, і до зірочок добувся, але все-таки знайшов Сонечко, яке розсміялося і сказало, що нікуди воно не ховається, а просто земля обертається навколо власної осі. У казках-“лекціях” ми розповідаємо про зміну пір року, дня і ночі, або знайомимо дітей з якимось цікавим сузір'ям, не перевантажуючи інформацією. О 14 годині починаються лекції для масової аудиторії, але семилітні і старші діти уже можуть їх відвідувати. Під час цих сеансів дитина може побачити більше зоряного неба. Є лекція “Зорі і поезія”, але вона більше цікава дорослішим дітям. У нас понад 30 лекцій для дітей. Казки часто інсценують актори. Маємо студію звукозапису, де вони записуються, а потім використовують фонограму. Але є зустрічі, які потребують прямого спілкування, наприклад, орієнтування на місцевості, вони всі проводяться наживо.

У нас працює школа астрономії. Ми займаємося з дітьми від 5 з половиною до 11 років щосуботи і щонеділі. Вони опановують теоретичну астрономію. Працює художня студія”. А вартість квитків до Київського планетарію усього 20 гривень для дітей і 25 для дорослих.

Назви, що я їх прочитала в програмці планетарію, інтригують: “Чарівна подорож Колобка”, “Подорожі Незнайка машиною часу”, “Ми на місяць летимо” тощо. Може, й справді наші малюки оберуть зоряні ігри, а не зоряні війни?!

Утім, у Києві дитячий репертуар відрізняється розмаїттям. Ви здогадалися, що йдеться про театр? Запрошую Вас на Русанівку, в новий муніципальний театр “Київ”.

На фото: дитячі вистави театру “Київ”

МАМО, КУДИ ПІДЕМО?

Любі читачі, пишіть нам, будь ласка, про те, як виховуєте своїх дітей, які розваги пропонуєте їм, крім читання книжок, і взагалі: як проводите дозвілля? Що цікавого у ваших містечках і селах вони можуть побачити?

Розповідає **Ольга Нежурко**, директор-розпорядник закладу: “У нас колектив молодий, та досить відомий серед театралів. Третій рік поспіль працюємо в приміщенні колишнього кінотеатру “Краків” на Русанівській набережній, 12. У репертуарі театру багато вистав для дорослих і дітей. Дітям пропонуємо 4 вистави: “Як стати справжнім бегемотом” сучасного драматурга Олександра Вітра, “Муха-цокотуха” за К. Чуковським, казка “Троє поросят”, “Маленький принц” Антуана Сент-Екзюпері. П'ята вистава “Терем-теремок” готується до Нового року. Крім “Маленького принца”, усе це казкові мюзикли. Глядачі охоче сприймають гру акторів, професійний спів, пластику, танець. У виставі “Як стати справжнім бегемотом” багато пригод, і добро перемагає зло. Бегемотик, Вовк, Іжачок, Дракончик, Черепашення — персонажі, яких дівчата встигає полюбити. “Троє поросят” також цікава вистава. Там є Зайчик-фотограф, Вовк, який хоче стати актором і постійно співає. У казки “Муха-цокотуха” дуже гарне сценічне вирішення. Квіти, в яких сидять Комашечки, Муха, Бабуся-Оса. Вистави тривають годину—годину п'ятнадцять. Проходять на одному диханні, хоч дітворі дуже важко висидіти тривалий час. Але через те, що вистава є мюзиклом, її легко дивитися.

Наші глядачі — діти від 3 років. Ми возили наш доробок на Донбас у рамках фестивалю “Театральна осінь”, який започаткував наш театр, і показували ці вистави в Київській області для п'ятикласників. “Маленький принц” для дорослішої аудиторії, здатної сприйняти лірико-філософський зміст. Для 7—8-класників у нас є вистава, в якій

розкрито тему юнацького максималізму, — “Задоволені собою” за п'єсою Жана Ануя “Антигона”. За жанром це феєрична трагедія. А ще “Тарас Бульба”, мюзикл за п'єсою Неди Нежданової, за мотивами повісті Гоголя. Ми співпрацюємо з громадською організацією “Громадянський корпус”, із ними започаткували програму “Театр для дітей”. Щотижня ця організація купує квитки для глядачів-дітей із незахищених сімей. Дуже добре, що є люди, які розуміють: мистецтво — обличчя країни, і коли діти виростатимуть, розуміючи його, то це гарантія їхнього світлого майбутнього”.

Театр оперети не забуває про наймолодших. Розповідає керівник літературно-драматургічної частини театру **Оксана Трошанівська**: “У нас іде “Чіполіно”, “Білосніжка та сім гномів”, “Лампа Аладдіна” та “Пригоди бременських музикантів”.

Усі казки дидактичні. “Білосніжка” і “Чіполіно” — для найменших. Діточки 3—4 років — найактивніші й найвдячніші глядачі. “Лампа Аладдіна” — вистава для старших дітей. Вона вчить розумінню, що любов, вірність, дружбу за гроші не купити.

У нас особливі вимоги до музики. Музична частина вистави має складатися з “хітів”, щоб діти могли їх запам'ятовувати, повторювати, наспівувати. Так само дійство запам'ятовується завдяки яскравим костюмам, декораціям. А сюжет завжди такий закручений, що глядачі й на секунду не втрачають цікавості до того, що відбувається на

сцені. Або в залі, бо актори час від часу виходять у зал, спілкуються з малечю.

Усі дитячі вистави йдуть українською мовою. Вартість квитків у Національний опереті — від 5 до 40 гривень.

Тож зі своїм п'ятирічним сином йдемо на “Білосніжку”. Виставу розпочинає танок гномів. Це захоплює і одразу “затягує” у постановку. Фабула скорочена і спрощена, якраз для малюків. Почуття підсилені, щоб діти могли їх зрозуміти: любов, заздрість, доброта, жадоба влади. Зла мачуха так експресивно висловлювала свої негативні почуття, що зал буквально закрикував її, опираючись її злій волі. Дітям дуже важливо висловити співчуття Білосніжці. Душевну теплоту акторів, чарівність “живого звуку” важко замінити! Коли принц оживив Білосніжку поцілунком, мій син заявив, що він не дівчинка, аби таке дивитися, а це означає, що він по-справжньому розчулюється.

Ілля Поволоцький, завіліт Київського лялькового театру: “Найуражайнішим був для нас 2010 рік. Ми поставили виставу “За двома зайцями” Старицького, яка й досі актуальна. Мова вистави відповідає стилю її епохи, але наповнення характерів не змінюється. Тому постановка не стільки історична, стільки сучасна і дуже актуальна. Вона для старших школярів. А на “Лісову пісню” приходять із дітьми від 10 років. Перед початком вистави я розповідаю про Лесю Українку, про те, що спонукало її написати цей твір за два тижні у Кутаїсі, і чим привабливий образ Мавки.

Минулого року ми поставили “Червону шапочку”, яку забороняв Сергій Образцов, навіть писав про це. Він вважав, що не можна показувати акт канібалізму дітям. Але ми наважилися на цю п'єсу Євгена Шварца. Її здатні зрозуміти діти від 4—5 років. Також відбувся дебют нашого актора Григорія Усача “Наш веселий колобок”. Це віршований твір. Народився маленький колобочок, який хоче самоствердитися як особистість і тому вирушає в мандри. Але найбільша подія, сюрприз — вистава “Про курочку рябу та сонечко золоте” за п'єсою, яку написав наш директор, Микола Іванович Петренко, заслужений працівник культури. Це не перша його робота як драматурга. Тут об'єднано дві казки: “Курочку рябу” і “Ріпку”. Постановник Марина Назаренко, молода режисерка, для якої це друга робота. У номінації “Найкраща дитяча вистава” ця робота здобула премію “Київська пектораль”. Ми випустили “Золоте курча” Орлова — казку з дуже цікавим сюжетом. Також запрошуємо на “Казку для добрих сердець” Наталі Абрамцевої та новорічну виставу.

Відчуваємо велику відповідальність перед нашим глядачем, тому що йдеться про майбутнє нації. Кожна вистава — урок естетичного, етичного, морального виховання. Хочеться, щоб дорослі з нами більше дружили і частіше телефонували. Якщо казка, на яку вони йдуть із дитиною, за класичним літературним сюжетом, то потрібно напередодні прочитати її дитині, підготувавши до походу в театр. Так що ми із задоволенням надамо методичні поради батькам, вчителям, тому що вчити дитину сприймати творчість — велика й важлива робота”.

Відкрила я для себе і театр “Божа корівка”, розташований по вул. Михайлівській, 24ж. Він вирізняється казковою вибагливістю інтер'єру. Це той випадок, коли театр по-справжньому “починається з вішалки”. У фойє дуже гарно, розписна червона підлога, великий акваріум із золотими рибками й сомами, що живуть у мушлях. Будь-якій дитині буде цікаво в цьому театрі. Розповідає художній керівник театру **Віталій Кіно**: “Нашому театру близько 10 років. Довгий час ми не мали власного сценічного майданчика, тому працювали на орендованих, наші дитячі вистави йшли в “Театрі драми і комедії”, театрі “Сузір'я”, на інших сценах. Ми їздили на гастролі, фестивалі. А тепер ми — центр мистецтв “Новий український театр”, до якого входить і театр для малечі “Божа корівка”. По-справжньому унікальна п'єса “Івасик-телесик” Марка Лукича Кропивницького, яка майже ніколи не йшла на професійній сцені. Кропивницький написав її для дітей, що жили на хуторі, з ними її поставив. Це було народження першого ТЮГу в Україні, і нам дуже приємно, що класика йде на нашій сцені. Ще цікава п'єса Наталі Уварової “Фізкультура для баби Яги”. У нас широкий репертуар. Ми граємо твори таких відомих драматургів, як Сергій Козлов “Казка про левеня та черепаху”, Григорій Остер “Казка про зайчикову хатинку”, Сесіл Тейлор “Подорож на чарівний острів”. Зазвичай перший похід з дитиною до театру починають з нашого: у нас невеличкий зал, а малеча комфортніше почувається у невеликому просторі. Дітей зустрічає Божа корівка, запрошує їх на гостину... Ціни на квитки однакові для дітей і для дорослих, на всі місця в залі 35 гривень. Бо зал невеличкий, і звідусіль добре видно. Білет на новорічні вистави коштує 50 гривень”.

Просвіт'яни ми ще досить “молоді” — нам лише шість років. З легкої руки голови обласного об'єднання “Просвіти” В. Ф. Семистяги (він родом із нашої місцевості) у нас склався осередок із 7 осіб (сьогодні нас уже 12 учителів і 17 учнів). Пощастило нам і з матеріальною базою. Завдяки ентузіазму вчителя української мови та літератури Т. І. Смально було створено кімнату-музей “Шевченківська світлиця”, де зібрано надзвичайно цінний і багатий етнографічний матеріал і все, що стосується життя і творчості Кобзаря. Саме у цьому святому для нас місці й народилася “Лексема” — об'єднання творчих груп товариства “Просвіта”: “екскурсоводи”, “юні театристи”, “юні журналісти”, “декламатори”, “юні поети і прозаїки”, “юні дослідники”, “перекладачі”.

Головна мета членів осередку — пропагувати українську мову серед населення, прищеплювати любов до поезії Т. Г. Шевченка і української літератури загалом, відроджувати традиції, звичаї Слобожанщини. У кімнаті-музеї побували представники майже всіх районів Луганщини, адже просвіт'яни школи провели обласний з'їзд гуртків “Плекання рідної мови”. Подив (сіліська школа!) і захоплення викликав пролог, яким нижньодуванці відкрили з'їзд, вміла організація заходу. Цікавою була екскурсія до “Шевченківської світлиці”. Екскурсоводи, учні 6—11 класів, зуміли уникнути шаблонів і нудних переліків. Жаво, образно представили всім тематичних експозицій, тому що своїми руками їх злеліяли і весь час доповнюють новим змістом. Недаремно ось уже п'ятий рік кімнату-музей нагороджують дипломом як найкращу в районі.

НАМ ПОЩАСТИЛО

Шановна редакціє тижневика “Слово Просвіти”! Ми постійно читаємо вашу газету. Ми — це невеличкий осередок товариства “Просвіта” в Нижньодуванській ЗОШ І—ІІІ ступенів на Луганщині. Ваші публікації подобаються нам, тому що змушують задуматися над важливими проблемами сьогодення, наштовхують на дискусії, мають велику інформаційну цінність. Саме тому й вирішили розповісти вам про своє життя, наші цілі й завдання, прагнення і досягнення.

Тут, у “Шевченківській світлиці”, народжується справжнє розуміння творів Кобзаря, любов до широкого українського слова. Вміло “диригуючи” лексемівцями, Тамара Іванівна Смально і Олена Віталіївна Шевченко координують їхні дії, направляють, а молоді просвіт'яни залучають змалечку школярів до своєї роботи. Ось чому в музеї не стихають дитячі голоси. Адже ніхто не вилає дитину, що одягла на голову козацьку шапку-експонат чи крутить прядку. У національних костюмах зі “Світлиці” діти виступають на сцені; горщики, люстерка, ікони часто стають реквізитом, декораціями у виставах.

Душею прикипівши до Шевченкового слова, діти беруть участь у всіх можливих конкурсах, вікторинах, літературно-мистецьких вечорах. Найулюбленіший із них — Всеукраїнський Свистунівський фестиваль поезії Т. Г. Шевченка та обласний конкурс “Просвіти” — “Іду з дитинства до Тараса”. Маємо успіхи: лише цього року — і два ІІ місця на Свистунівському фестивалі, два роки посіли — і І ІІ місця в обласному конкурсі. Наші театристи під керівництвом О. В. Шевченко уже 5 років займають перші місця у районному фестивалі. Бувають наші учасники і на Всеукраїн-

ських конкурсах (ІІІ місце у Полтаві, конкурс “Посміхнемось щиро Вишні”).

Велику допомогу надає нам районна організація “Просвіти” (голова Євген Дзюба). Цього року переможці Свистунівського фестивалю коштом “Просвіти” побували у Києві, у музеї Т. Г. Шевченка. Книжками, плакатами, брошурами — всім необхідним для роботи нашого осередку забезпечує Євген Дзюба.

Спонсорську допомогу отримуємо і від обласного об'єднання “Просвіти”. В. Ф. Семистяга забезпечив нас чудовим набором відео- й аудіодисків: відеоматеріали про Т. Г. Шевченка, аудіозаписи народних пісень різних регіонів України. А ще — коштами призерам конкурсів для поїздок до Канева (двічі).

Не можемо не сказати і про інше. Луганщина — багатомовна місцевість. У нас ті самі проблеми, що і у кореспондентів “СП” В. Проценка, С. Слобожанського чи П. Грищенка. Та втішає те, що ми маємо підтримку начальника відділу освіти Сватівської райдержадміністрації І. А. Мазурко. Побачивши наш ентузіазм і працелюбність, душею пройнявшись нашими турботами, Ірина Анатоліївна і матеріально (швейна машинка, фотоапарат, магнітола,

штори для музею — призи театральні), і духовно допомагає нам. А нещодавно вона поповнила колекцію портретів Т. Г. Шевченка власноруч вишитими двома полотнами. Ми вдячні їй за цей подарунок.

Нам надзвичайно пощастило з наставниками — Тамарою Іванівною Смально і Оленою Віталіївною Шевченко. Мама і донька. Скрізь, де вони беруться за справу, досягають успіху. На олімпіадах їхні учні серед найкращих, у конкурсах — перші. Ці педагоги творчо ставляться до своєї роботи, їх люблять діти і поважають батьки. Цього року Тамара Іванівна нагороджена медаллю “Будівничий України”, а раніше — Почесною грамотою і нагрудним знаком Луганської обласної державної адміністрації і обласної ради з нагоди 140-річчя ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка.

Тамара Іванівна — “мозковий центр” Товариства, а Олена Віта-

ліївна — його “руки та ноги”. Вона оператор, режисер, хореограф, художник... Одним словом, керівник театралів — найуспішнішої творчої групи “Лексеми”. Наші вистави — то справжнє свято творчості. 30—40 учасників у чудових костюмах. Спектаклі проходять на одному подиху. Адже, на думку керівника, усі діти талановиті, треба лише створити умови для розкриття їхніх здібностей. “Театральна весна” — так називається районний конкурс — через кілька місяців, а уже сьогодні іде копітка підготовча робота.

Ось таке наше життя-буття...

Вітаємо читачів тижневика з наступаючим Новим роком і Різдвом Христовим. Усіх вам земних благ!

Юні журналісти осередку “Просвіта” Нижньодуванської ЗОШ І—ІІІ ступенів Сватівського району Луганської області

Надія КИР'ЯН
Фото **Олесь ДМИТРЕНКА**

У “Просвіті” підвели підсумки традиційного конкурсу “Я гордий тим, що українець зроду”. Цього року в ньому взяли участь понад 500 учасників з усієї України в номінаціях: поезія, проза, гумор, пісенно-музична творчість і виконавча майстерність. Найбільший “урожай” у поетів другої вікової категорії (11—14 років). Журі нелегко було визначити переможців, тому довелося додавати особливі номінації, якот “Поетична надія”, “Муза”, “Оригінальність”, “Творче сумління” тощо. Найбільше конкурсантів цього року представили Сумська, Харківська, Дніпропетровська, Одеська, Черкаська, Чернівецька області. Найкрасивіше оформлені твори надійшли з Сум. Саморобні книжечки з красивими малюнками приємно було взяти до рук, вони цілком гармоніювали зі змістом. Дехто зі школярів подав справжній збірочник, надруковані місцевими видавництвами.

Члени літературної студії “Крила” з Чернівецької гімназії № 1 (керівник Руслана Олегівна Гірш, вчителька української мови і літератури) подали на конкурс оригінальну колективну роботу — саморобну книжку “Наш Шевченко”. До неї увійшли дитячі роздуми, вірші, малюнки, афористичні вислови, наприклад: “Світ Шевченка для мене — наче криниця, яка вражає глибиною мудрості. Його слова, неначе ліки

для людської душі” (Катерина Марциняк, 6 клас).

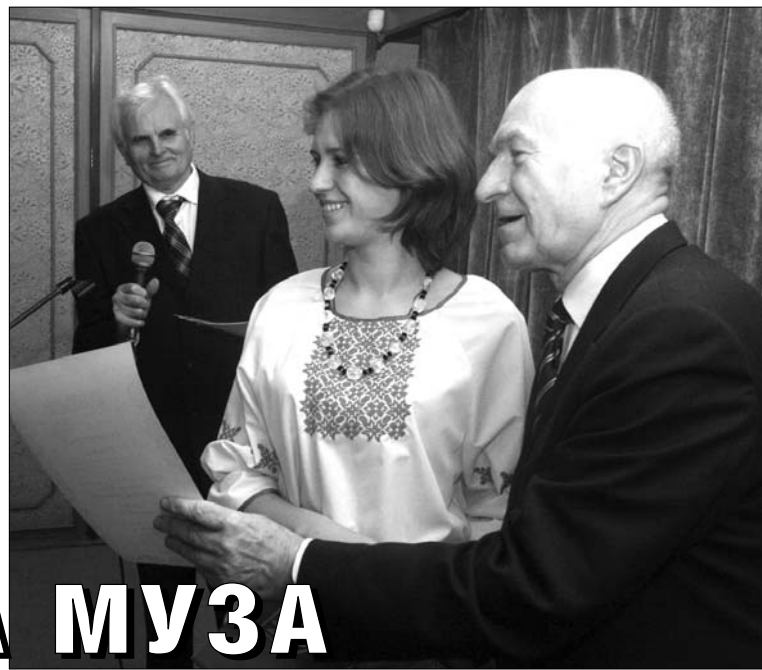
Вручення нагород переможцям відбулося в Національному музеї літератури України. За дорученням народного депутата України, голови ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка Павла Мовчана член журі, кінорежисер Дмитро Ломачук привітав конкурсантів. Розповів, що протягом року разом із Тетяною Негрій були членами журі конкурсу “Рось шукає таланти” на Черкащині. Багатьох дітей — учасників черкаського конкурсу запрошували на просвіт'янські свята. Рівень їхньої майстерності гідний найвищих похвал і нагород.

Голова журі, член НСПУ, зас-

ДИТЯЧА МУЗА

лужений журналіст України Василь Василяшко сказав: “Нещодавно у нас у товаристві “Знання” була зустріч із Борисом Олійником, поетом, академіком, Героєм України. Я повідомив, що його слова “Я гордий тим, що українець зроду” надихають дітей уже багато років на творчість у товаристві “Просвіта”, він передав усім вітання.

Дуже приємно, що на конкурс надійшло багато робіт зі сходу й півдня України, що діти цікавляться нашою історією. Пишуть про рідний край, про батька й матір, згадують Шевченка, Стуса, козацтво і в їхньому маленькому серці вміщається вся Украї-

на. Я сподіваюся, що участь у цьому конкурсі запалить вас творчим вогнем, дасть крила для польоту”.

Відповідальний секретар “Просвіти” Микола Нестерчук, заслужений працівник освіти України Світлана Фещенко і голова журі конкурсу Василь Василяшко вручили нагороди переможцям, а діти прочитали свої поезії та продемонстрували виконавську майстерність.

Ось кілька поезій конкурсантів.

ХОЛОДНИЙ ЯР

Холодний Яр і холодно в душі...
Безсмертя студеніє над лісами,

Пориву волі там нема межі,
Вона яріє аж під небесами.

Нескорена, славетна Україно!
Твоє тут серце, тут твоя душа,
І твоя пам'ять, славний

Чигирине,
Як лезо бритви чи ножа.

Кремезний дуб завмер,
заплющив очі,
Вибравши в себе дух Залізняка,
Своїм онукам розказати хоче
Про заповітну мрію козака.

Про море крові, море сліз і болю,
Про долю на колінах і без прав...
І про ціну за ту жадану волю,
Яку нам Бог тепер подарував.

Прийми ж у серце цю святу
данину,
Молитву тиху в душу запусти
І горду славу діда-Чигирина
В житті своєму не занести.

Інна КАЛАБА,
м. Жашків Черкаської області

Загубилось небо серед стін,
Серед замаскованих сюжетів,
Серед нагород, серед портретів,
Серед мітингів, протестів та
наметів,
Безробіття та високих цін.

Розридалось небо те журбою,
Загубило тижні, дні і миті.
Кожен хай сидить в своїм кориті.
Стало якось важко у цій світі
Залишатися лише собою.

Ненависним небо те людині
Стало, бо останні молитви
Досягнути не змогли мети...

Та якщо зашиють нам роти,
Хай тоді прокинеться каміння.

Катерина КОМОЛОВА,
м. Іллічівська, Одеська область

ЗЕРНА

Сієш зерна в землю плідну —
Буде урожай на славу!
Сієш людяність у душу —
Виростає добре серце!
Я — дитина неба й сонця,
Синьо-жовтої країни —
Буду щед्रो засівати
Світ порядності зерном...

Людяність дорожча за багатство!
Аліна КУЧУК,
с. Надеждівка,
Лозівський район,
Харківська область

— Степане Петровичу, з Вашими гастролями склалася незвична ситуація. Ви приїхали на один концерт, а довелося дати повноцінні два. Просто півтисячний зал не вмістив усіх Ваших шанувальників. Та й на повторному концерті у залі яблуку ніде було впасти. Скажіть, Вас така ситуація подивувала, чи це уже звична річ?

— З цього приводу шоразу згадую слова лідера гурту “ДДТ” Юрія Шевчука: “В кожний концерт маєш вкласти душу. Без цієї жертвності успіху не досягнеш”. Намагаюся своєю творчістю проникнути у глибину душі слухачької і там залишити слід. Вочевидь, це вдається, оскільки люд тягнеться на мої концерти. Я сповна віддаюся кожній мелодії, живу нею, переживаю... По-іншому не можу. Казав колись мій батько: якщо не можеш людям допомогти, то краще не заважай, а якщо можеш і хочеш, то старайся понад міру. Стараюся і дякую Богу за даний мені талант.

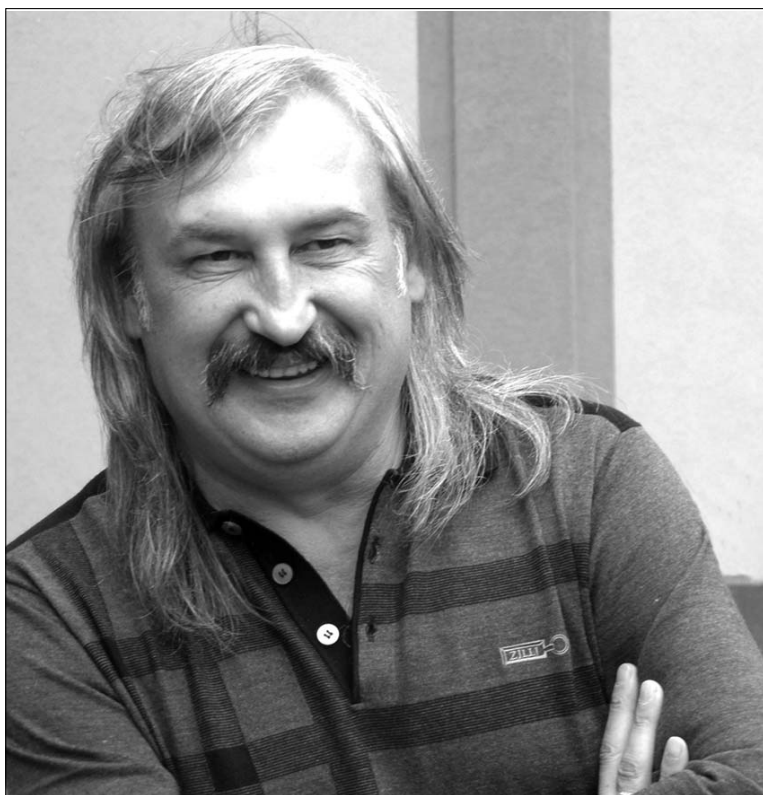
— Якось Ви перебували з гастроллями в Італії, і на концерт зійшлося чимало української діаспори, точніше, заробітчан з України. Так ось, одна із заробітчанок після концерту заявила: “Усе, Гіга мене настільки розчулив, що я завтра ж повертаюсь в Україну”.

— Приємно це чути. Це, вочевидь, трапилося, коли виступав у Римі на площі святої Софії. Там щороку проводиться День матері, і на це свято масово сходяться українці, доля яких пов’язана із заркордоном. Можливо, у них там кращі заробітки, кращі умови життя, але там немає України. Саме Україну намагаюся наблизити до них своїми піснями. Тому після “Дороги до храму” багато людей плакали. Чому? Бо в пісні йдеться про те, що не все вимірюється грошми, що ніколи не проторуєш дорогу до храму, коли храму немає у власній душі... Більше того, якщо тобі щось дано безплатно, то безплатно його і віддай...

Є у мене знайомий священик, настоятель кафедрального собору. Якось він сказав: “Знаєш, Степане, ми з тобою, по суті, виконуємо однакову місію. Я виходжу перед олтарем і проповідую людям добро. І ти виходиш на сцену і проповідуєш людям добро. І так само — до церкви людей ніхто не заганяє. І на твої концерти люди йдуть за велінням серця”. Звичайно, це високі слова. А за ними ще вища, ще більша відповідальність. Бо ти не маєш права донести до людського серця бодай краплину фальші. Усе має бути правдиво і щиро, що й намагаюся робити, як повелів БОГ, від ЯКОГО — мій талант.

— Творча кар’єра не стелилась гладко, на шляху, мабуть, були й терни?..

— Ще й які! Тридцять років тому я створив гурт “Бескид”. Сподівалися, що його підтримають на Закарпатті. Натомість прихильність мав на Волині. Потім нам дорікнули: мовляв, які ж ви патріоти, коли не прославляєте ріднокрай. Повернулися, почали пропагувати місцеві народні пісні. Знову декому це стало не до вподоби. Мовляв, у репертуарі немає пісень про комсомол. Неодмінно включайте, щоб пробитися в заслужені артисти. А ми вперто стояли на своєму, бо знали, що коріння нашої пісні — саме у народі. Загалом щодо звань,

ДЕСЯТЬ ТИСЯЧ «ЯВОРИН» — ВІД ЗОЛОТОГО ГОЛОСУ УКРАЇНИ

Пісню на вірші Степана Галєбарди “Я любив вас усіх, а найбільше любив Україну”, яку в народі називають “Явориною”, золотий голос України, народний артист України Степан Гіга виконав зі сцени вже понад десять тисяч разів, і щоразу зал слухав мелодію стоячи. За пошаною з “Явориною” навряд чи зможе зрівнятися якийсь інший український пісенний фоліант. Зрештою, як вважає Степан Гіга, річ не у кількості виконань, а в тому, що “Яворина” ніби перейшла з пісні у людську іпостась і повсякчас сприймається як невід’ємна частинка буття, що дозволяє осмислити пройдений шлях і з надією заглянути у прийдешність.

Загалом кожен твір у виконанні Степана Гіги — це свято для душі. Бо разом із його піснями хочеться любити, вірити, плакати, сміятися, мріяти, сподіватися, прощати. Так, скажімо, “Яворина”, присвячена світлій пам’яті Назарія Яремчука, сприймається як національний гімн-реквієм. Слухаючи пісню “Друзі мої”, публіка по-справжньому єднається, кладучи один одному руки на плечі. А “Дорога до храму” викликає не лише сльозу на очах, а й змушує задуматися над сутністю життя. У цьому сповна переконалися мешканці та гості селища Млинова, до яких із концертом завітав Степан ГІГА.

нагород, то я ніколи їх не випрошував і не випрошую. Працював, співав, робив свою справу. Особливо після 1991 року, коли зайнявся самостійною композиторською та виконавською діяльністю. Ось так за свій наполегливий труд отримав звання і заслуженого, і народного артиста України. Втім, чи маєш звання, чи не маєш, якщо ти справжній артист, то ніколи не спинишся на досягнутому, на одній, двох чи десятих піснях. Такий принцип сповіду, щоразу додаючи до репертуару щось нове. Не кожна пісня “приживається”. Але неодмінно проходить апробацію публікою. Ця апробація і визначає її долю. Подібний принцип намагаюся прищепити і своїм дітям — Квітославі, заслуженій артистці України, та Степанові, який також пов’язав долю з естрадою.

— Глядачам і слухачам дуже до вподоби такі Ваші пісні: “Наталі”, “Друзі мої”... Особливо ж “Яворина”. Цікаво: як вони з’явилися на світ?

— Звичайно, про “Яворину” особлива мова. Вона написана на вірші прекрасного поета Степана Галєбарди. Присвячена світлій пам’яті незабутнього Назарія Яремчука. Спочатку називалася “У райському саду”. Під час одного зі своїх концертів за кордоном я її не заспівав, то публіка мене не зрозуміла. Ця пісня пройнята сумом та печаллю і не завше співзвучна з радістю і торжеством. У такому випадку своє слово ка-

же глядач. Приміром, у Млинові люд почав навіть скандувати: “Яворину”! “Яворину”! Ну як тут відмовиш... Але водночас символічно: коли лунають перші акорди, всі піднімаються з місць і слухають стоячи. Це — найдорожча данина пам’яті усім талантам, усім вірним синам України. Виникла ж пісня після нашої зі Степаном Галєбардою зустрічі на фестивалі “На хвилях Світаєзю”. Як композитор, я представляв одну зі своїх пісень. Степан Галєбарда схвально сприйняв її, а потім каже: “У мене для тебе є ще кращий варіант”. І дає збірник

пісенних текстів, де навпроти кожного твору позначка. Мовляв, до цих слів уже є музика. Лише біля одного тексту немає “галочки”. “Ось, — каже Степан, — ніхто не хоче братися за цей текст. Кажуть, заважкий для пісні. Може, він тобі буде під силу”. На тому й розійшлися... Приїхав я додому і відразу взявся за роботу, за приспів. Десь до першої години ночі він у мене вже мав напрацьоване звучання. Телефоную до Галєбарди, а він спросоння: “Щось сталося?” — “Сталося”, — кажу і починаю награвати йому мелодію. У відповідь чую: “Це воно. Ти на правильному шляху”. Така ось історія “Яворини”. Щоправда, потім, після аранжування, мені дехто дорікав, що у пісню я вставив музичну цитату з Моцарта. Втім, хто розуміється на музиці, той переконаний: цитата цілком доречно і гарно вписується у контекст...

А із піснею “Наталі” було так. Гостювали ми з поетом Ана-

— Якось їхав потягом “Ужгород-Сімферополь” і протягом тривалого часу по внутрішньому радіомовленню “прокручували” записи з піснями Гіги. Були там і “Яворина”, і “Друзі мої”, і ще зо два десятки інших мелодій... Так ось, один пасажир, кримчанин із російським корінням, підставив до динаміки мобільний телефон з диктофоном, аби записати мелодії. А ще поцікавився: “А хто это так прекрасно поет? По телевизору я этих песен ни разу не слышал”. З одного боку, це яскравий приклад визнання Вашого таланту, з іншого, можливо, певний докір за “слабенький” телевізійний піар...

— Щодо телебачення згоден, але наполовину. Все-таки на екрані я — нерідкий гість. Особливо у телевізійних гостинах Михайла Поплавського. Водночас телевізійний піар — не моя стихія. Живі концерти — ось що найбільше до душі. Щомісяця даю концерти на курортах Моршина, Трускавця... Недавно концертував у Львівській опері. У залах — жодного вільного місця. І це без будь-яких “заганянь” на концерт. Люди читають афіші і йдуть, аби отримати заряд бадьорості, добра і навіть національно-патріотичного настрою. Це, так би мовити, один бік медалі. Інший — Золотий диск, який отримав за мільйон проданих платівок. У незалежній Україні я його отримав першим серед співаків. А мільйон платівок — хіба мала популярність? Тим паче, що Золотих дисків маю вже два...

— Ваші пісні часто співають інші виконавці — відомі і невідомі, талановиті і відверто безголосі. Як прокоментуєте таку ситуацію?

— У мистецтві, як у житті, є кодекси честі, совісті, добропорядності. Вони спонукають виконавця передусім попросити елементарного дозволу авторів пісні на її виконання. По-друге, це виконання має бути якщо не кращим від оригіналу, то рівнозначним і рівносильним. Приміром, коли я намірився виконати відому пісню свого учителя Дмитра Гнатюка “Осіньне золото”, то кілька місяців шліфував її, ніби діамант. Потім із десятків разів випробовував сценою. І лише після цього включив у постійний репертуар, бо переконався, що вчитель свого не підвів. Із моїми піснями буває по-різному. Та я не забороняю виконувати їх, як-от пісню “Друзі мої”, яка увійшла до репертуару щонайменше десяти виконавців. Нехай співають. Але нехай ніколи не лукавлять перед словом і музикою.

— Степане Петровичу, після концертів — на відпочинок?

— Нині у мене найкращий відпочинок — зустріч із внуком Даніелем. Йому невдовзі виповниться чотири роки, а він вже — така молодчинка. Співає, звісно ж, краще від мами й дідуся. Бути з ним — одна насолода. А далі знову — гастролі, композиторські пошуки. Так що життя насичене різноманітними подіями. Але найголовніше — це пісні. Доки Бог даватиме здоров’я і насаги, не втомлюватимуся їх творити. Бо вони не так для мене, вони — для всієї України.

Спілкувався
Євген ЦИМБАЛЮК,
Рівненська обл.